

Pobresa i infàncies desiguals a la ciutat de Barcelona, 2016-17

Àrea de Drets Socials

BC
N

Desembre 2018

Ajuntament de
Barcelona

Aquest estudi ha estat encarregat pel Departament de Recerca i Coneixement de l'Àrea de Drets Socials a l'Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (IERMB)

Equip investigador:
Lara Navarro-Varas i Sergio Porcel

Equip estadístic:
Irene Cruz i Maria Pruna

novembre 2018

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ.....	4
1. L'EVOLUCIÓ DE LA POBRESA INFANTIL	6
2. LA POBRESA DELS INFANTS: DESIGUALTAT INTER I INTRAGRUPS	12
2.1. La desigualtat intergrups: la vulnerabilitat de la infància.....	12
2.1.1. La centralitat de les rendes del treball.....	15
2.1.2. El paper de les transferències socials en la reducció de la pobresa infantil	16
2.2. Infàncies desiguals.....	20
2.2.1. La polarització creixent entre les famílies.....	22
3. EL SOBRECOST DE L'HABITATGE SOBRE EL BENESTAR DELS INFANTS	26
3.1. El context: l'habitatge a Barcelona	26
3.2. L'augment de les desigualtats intergrups i entre els infants.....	28
3.3. La privació material i el sobrecost de l'habitatge als districtes de la ciutat	30
4. CONCLUSIONS.....	35
5. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES	37
6. ANNEX METODOLÒGIC	39
6.1. Les Estadístiques metropolitanes sobre condicions de vida (EMCV).....	39
6.2. Descripció dels principals conceptes i indicadors	39

INTRODUCCIÓ

Les polítiques d'atenció a la infància han guanyat rellevància pública als darrers anys degut al fort impacte que ha tingut la *Gran Recessió* sobre les famílies amb infants a bona part de les societats occidentals, però especialment a Espanya i també a Catalunya. Diferents informes de caràcter internacional han subratllat la importància de la inversió social durant els primers anys de vida (Comisión Europea, 2013; UNICEF, 2014), no només en termes de benestar i desenvolupament cognitiu i emocional, sinó també com a factor essencial de cohesió social a mig i llarg termini. En aquest sentit, hi ha dos elements que esdevenen objectius fonamentals i inexcusables en les agendes socials actuals. D'una banda, garantir uns ingressos mínims a tots els infants i, de l'altra, assegurar que les famílies amb o sense fills/es d'un mateix nivell de renda gaudeixin de condicions de vida similars, és a dir, que tenir fills/es no penalitzi.

En el cas concret de la ciutat de Barcelona, la crisi també posà de manifest la vulnerabilitat econòmica dels infants per sobre d'altres grups poblacionals. La pèrdua massiva de rendes del treball dels progenitors, la insuficient resposta del sistema de protecció social —deficitari històricament en el suport a les famílies— i les elevades despeses destinades a l'accés i al manteniment de l'habitatge, van aparèixer llavors com els principals elements explicatius de que 3 de cada 10 infants a la ciutat es trobessin en risc de pobresa (Porcel *et al.*, 2013).

L'any 2014, després de 7 anys d'intensa crisi econòmica, es va produir un punt d'inflexió. El PIB català començà a créixer i la taxa d'atur a Catalunya, inicià una reducció significativa i sostinguda en el temps. Això ha fet reduir lleugerament la població en risc de pobresa i la desigualtat social a Catalunya, tot i que ambdós fenòmens encara es troben a nivells superiors dels que es registraven just abans de la crisi (Navarro-Varas *et al.*, en premsa). Barcelona, es mostrà més resilient davant el cicle recessiu (Sarasa *et al.*, 2013) i la reactivació es deixà notar un any abans que al conjunt del territori català.

En aquest context, els interrogants que es plantegen a l'informe descansen a propòsit de si la recuperació econòmica es tradueix en una millora de les condicions de vida de la població barcelonina i, en particular, de les famílies amb infants.

El document s'estructura de la següent manera: al primer dels capítols s'aborda la pobresa monetària dels infants des d'una perspectiva evolutiva tot mostrant el caràcter estructural de la mateixa. Al segon capítol s'analitza la vulnerabilitat dels infants no

només respecte altres etapes vitals sinó també atenent a les desigualtats entre ells. La dependència de les rendes del treball, la deficiència del sistema de protecció social vers les famílies amb fills/as i la creixent diversitat de les formes familiars, són alguns dels aspectes que s'aborden en clau explicativa de la pobresa infantil. En darrer terme, s'introdueix l'habitatge com element clau en la fita per una ciutat inclusiva. L'elevat dispendi habitacional actua amplificant la vulnerabilitat de les famílies amb infants i, en paral·lel, es trasllada als districtes de la ciutat convergint amb la incapacitat per cobrir les seves necessitats més bàsiques.

Les *Estadístiques metropolitanes de condicions de vida 2016-2017* (EMCV) i *l'Enquesta Sociodemogràfica de Barcelona 2017* constitueixen les principals fonts de dades per dur a terme l'estudi. A l'annex metodològic es detallen alguns aspectes rellevants de l'EMCV, així com dels principals conceptes emprats al llarg de l'informe.

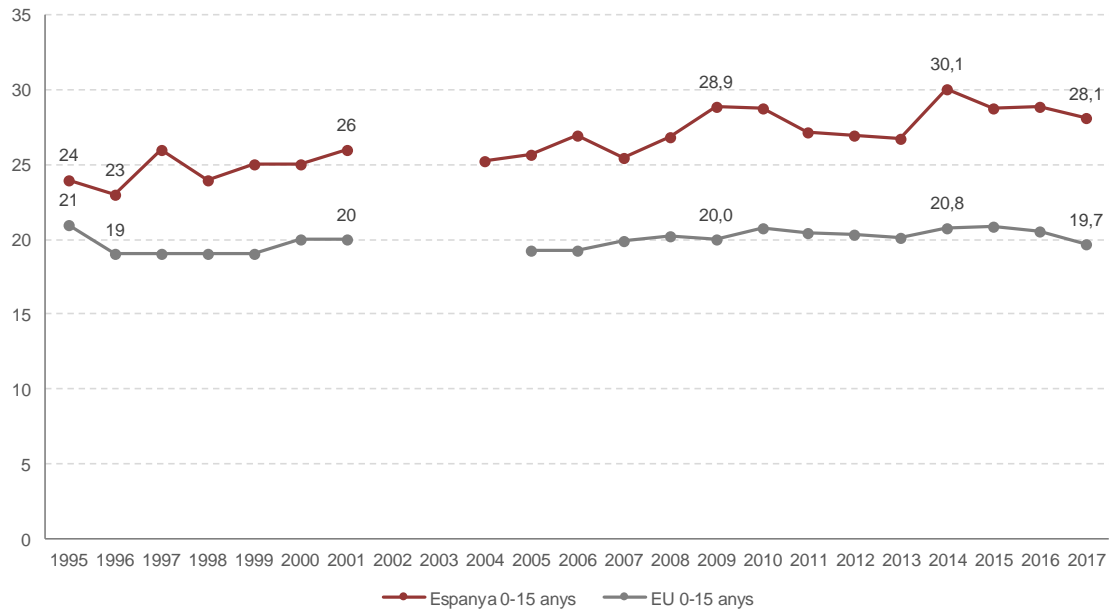
1. L'EVOLUCIÓ DE LA POBRESA INFANTIL

La pobresa monetària dels infants ha estat i continua sent una de les assignatures pendents de l'Estat del benestar a Espanya i a Catalunya. Tot i que resorgeix com a problema social en el context de la *Gran Recessió* (2008-2013), el cert és que les estadístiques existents confirmen elevades taxes de pobresa infantil al llarg de la dècada dels noranta, superiors a les comptabilitzades a la mitjana de la Unió Europea (Gràfic 1). Els alts nivells de creixement econòmic registrats aleshores no es van traduir en una reducció de la vulnerabilitat econòmica dels infants —o si més no amb la mateixa intensitat que ho va fer amb les persones grans (Ayala *et al.*, 2006)—, mantenint-se aproximadament 1 de cada 4 infants en risc de pobresa relativa. L'escenari de crisi accentuà la vulnerabilitat de les famílies amb fills/es a càrrec. A l'any 2014¹, pràcticament el 40% dels infants se situaven per sota el llindar de pobresa ancorat² a Espanya i a Catalunya (Gràfic 2). De la mateixa manera, la millora dels indicadors macroeconòmics que anunciaren la fi del període recessiu no es tradueixen tampoc en un decreixement significatiu del risc de pobresa dels infants. Tant si s'utilitza el llindar ancorat a l'any 2008 com el llindar relatiu calculat per cadascun dels anys, els infants pobres en termes relatius encara estan per sobre dels que es comptabilitzaren a l'inici de la crisi i es mantenen les diferències existents respecte la majoria dels països europeus (amb àmplies variacions entre ells pel que fa també a la importància donada a la desigualtat i al benestar infantil).

¹ Les dades relatives a la renda emprades en aquest informe sempre fan referència a l'any anterior a la realització de l'enquesta. En aquest cas, el 2013.

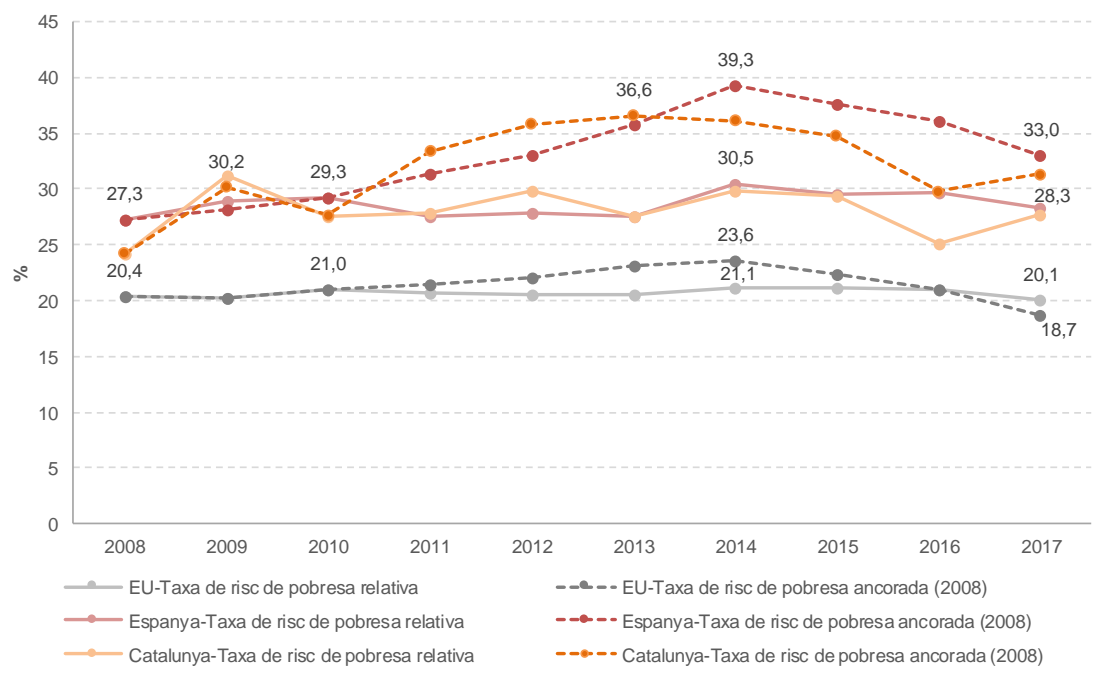
² En la mesura que durant la crisi es produeix un empobriment de bona part de la població, el llindar de pobresa disminueix i l'enfocament de la pobresa relativa no es capaç de reflectir la dimensió del fenomen. Amb l'ús del llindar de pobresa ancorat, només ajustat a l'evolució dels preus, s'obté un indicador vàlid de l'evolució de la pobresa en el temps i més adequat per analitzar la seva relació amb el cicle econòmic (Carabaña i Salido, 2014).

Gràfic 1. Taxes de risc de pobresa infantil³ (60% mediana). Població 0 a 15 anys. Unió Europea⁴ i Espanya, 1995-2017

Font: elaboració pròpia a partir de dades d'Eurostat, EU-SILC.

Gràfic 2. Taxes de risc de pobresa infantil (60% mediana) i pobresa ancorada a l'any 2008. Població 0 a 17 anys. EU, Espanya i Catalunya, 2004-2017

Font: elaboració pròpia a partir de dades d'Eurostat, EU-SILC.

Per a la ciutat de Barcelona, no es disposa d'una sèrie de dades que permeti construir el relat de la pobresa infantil al llarg de les dues darreres dècades⁵. No obstant, amb

³ La sèrie evolutiva 1995-2017 disponible a Eurostat no permet obtenir les dades pels menors de 18 anys. En aquest cas el grup d'infants es defineix com la població de 0 a 15 anys.

⁴ Les dades dels anys 1995-2001 fan referència a la EU-15. Les dades dels anys 2004-2017 fan referència a la composició de la Unió Europea vigent en l'any de referència (EU15-2004, EU25-2006, EU27-2013, EU28).

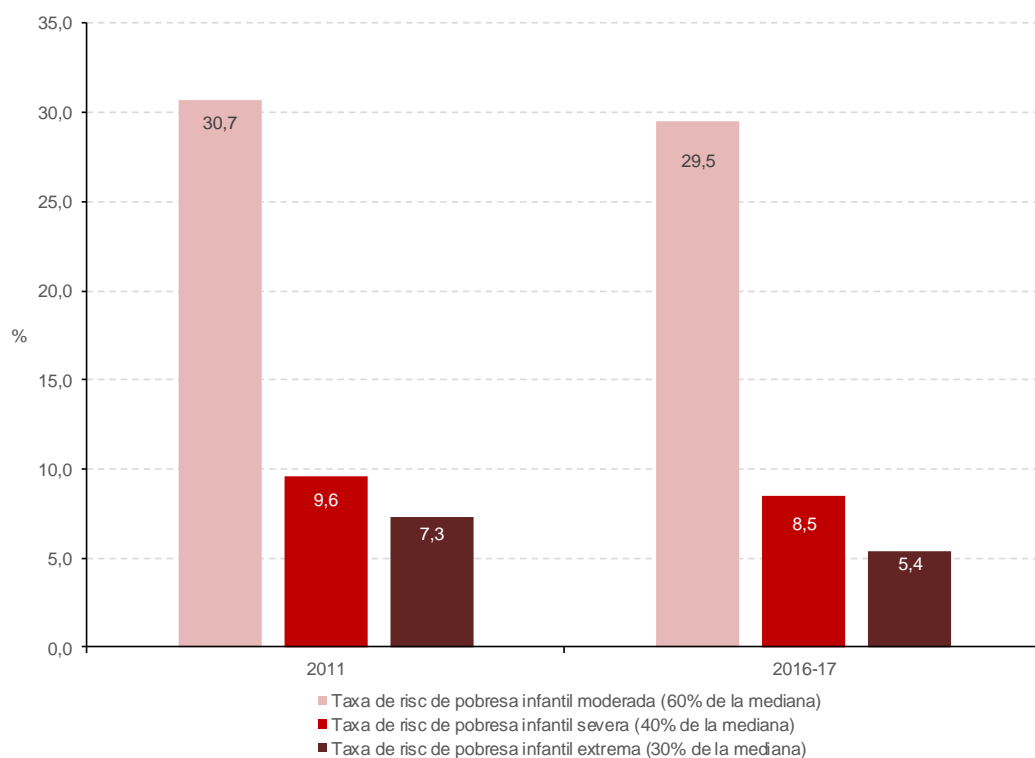
les limitacions metodològiques existents⁶, sí que es poden fer dues afirmacions anàlogues al conjunt d'Espanya i Catalunya: malgrat la reactivació econòmica, la pobresa moderada dels infants es manté pràcticament als mateixos nivells que al context recessiu i, alhora, es tracta de taxes força elevades respecte gran part dels països europeus (només superades per Bulgària i Romania). Així, amb les dades més recents (2016-2017), el 29,5% dels infants de la ciutat viu amb uns ingressos anuals inferiors al llindar⁷ de pobresa, fixat en 11.122 € anuals per una llar unipersonal (Gràfic 3 i Taula 1). En termes absoluts, s'estima que aproximadament es tracta d'uns 76.800 infants.

⁵ Les enquestes de condicions de vida constitueixen la font de dades idònia per mesurar la pobresa infantil a partir de la renda familiar. Al municipi de Barcelona l'enquesta de condicions de vida de referència ha estat des dels anys 80 fins al 2011, l'*Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població* (ECVHP), també coneguda en els seus orígens com l'*Enquesta Metropolitana*. No obstant, fins l'edició de 2006 la mostra d'aquesta enquesta cobria només la població de 16 anys i més (i abans del 2006 la població de 18 anys i més), per tant, no feia possible analitzar els ingressos disponibles per part dels infants. Aquest dèficit es va corregir amb els canvis metodològics que es van introduir a l'edició 2011, quan es va harmonitzar aquesta operació estadística amb l'*Enquesta de condicions de vida* (ECV) realitzada per l'INE des de l'any 2004. Actualment, l'ECVHP ha estat substituïda per les Estadístiques metropolitanes sobre condicions de vida (EMCV) de caràcter anual i construïdes a partir de l'ECV (per més detalls de l'operació vegeu l'annex metodològic).

⁶ Tot i que l'*Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població, 2011* (ECVHP 2011) i les *Estadístiques metropolitanes sobre condicions de vida* (EMCV 2016-2017) estan harmonitzades metodològicament, la informació de renda que aporten ambdues enquestes no és estrictament comparable. La construcció de la variable renda a l'ECVHP 2011 es va realitzar seguint el mateix mètode que implementava l'INE en l'ECV en aquell moment (2011), però aquest mètode va canviar dos anys més tard (2013) quan l'INE va començar a introduir informació provinent de registres administratius en aquest procediment estadístic. Això fa que, precisament els mètodes d'estimació de renda de l'ECVHP 2011 i de l'EMCV 2016-2017 siguin diferents. Segons les proves i les anàlisis realitzades per l'IERMB, aquest canvi metodològic es tradueix en alteracions de rang importants en l'estimació de renda, però, en canvi, no afecta de manera tant rellevant a la distribució de la variable.

⁷ Els llindars de risc de pobresa per a la població de Barcelona s'han calculat al llarg de tot l'informe considerant l'àmbit territorial de referència la ciutat de Barcelona.

Gràfic 3. Taxa de risc de pobresa infantil moderada, severa i extrema. Població 0 a 17 anys. Barcelona, 2011 i 2016-2017

Font: Idescat i IERMB, Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població, 2011; IERMB, Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida, 2016-2017 a partir d'Idescat, Enquesta de condicions de vida, 2016 i 2017.

Taula 1. Llindars de risc de pobresa segons intensitat i composició de les llars (valors il·lustratius). Barcelona, 2016-2017

	Llindar de risc de pobresa moderada (60% mediana)	Llindar de risc de pobresa severa (40% mediana)	Llindar de risc de pobresa extrema (30% mediana)
1 adult	11.122,4 €	7.414,9 €	5.561,2 €
1 adult 1 infant	14.459,1 €	9.639,4 €	7.229,6 €
2 adults i 1 infant	20.020,3 €	13.346,9 €	10.010,2 €
2 adults i 2 infants	23.357,0 €	15.571,4 €	11.678,5 €

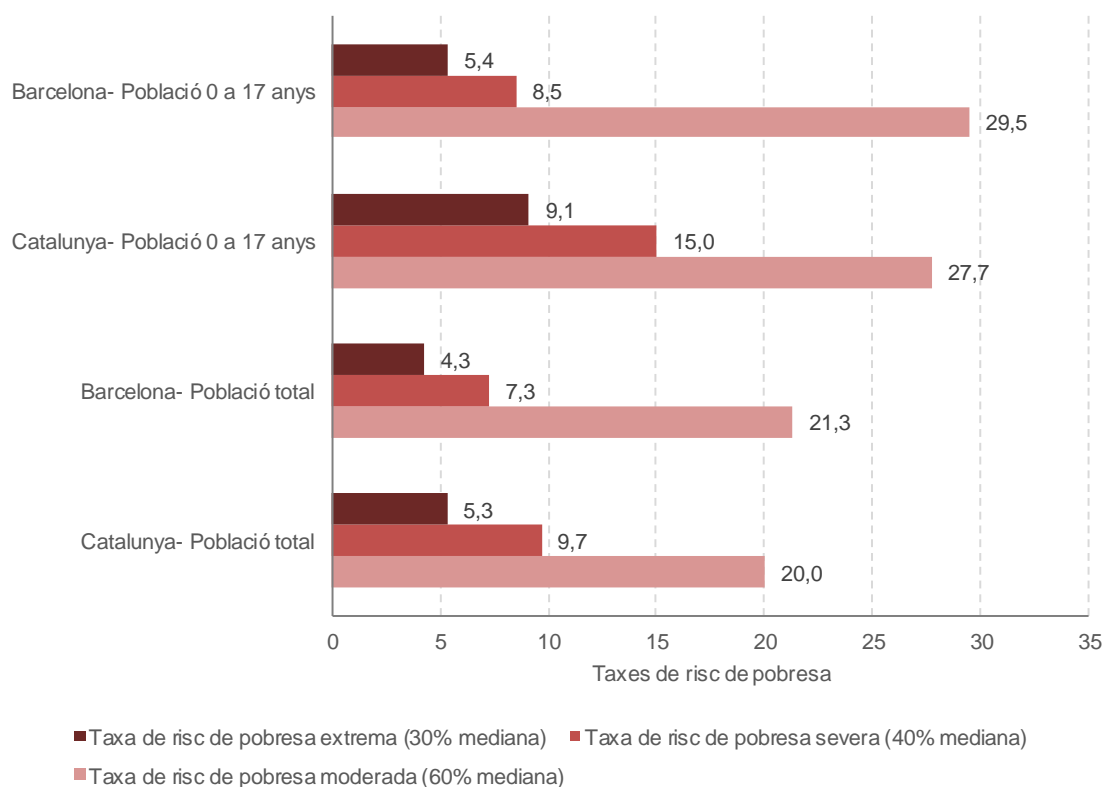
Font: IERMB, Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida, 2016-2017 a partir d'Idescat, Enquesta de condicions de vida, 2016 i 2017.

No obstant, el risc de pobresa severa i extrema dels infants a Barcelona sí que és clarament inferior al que es registra a Espanya i a Catalunya; la distància que separa els nens 'pobres' de la ciutat del límit de pobresa és també més petita i, ençà el context de crisi, s'ha reduït significativament la pobresa extrema a la ciutat.

Pel que fa a la primera qüestió, s'observa com les taxes pobresa severa i extrema del conjunt de la població són inferiors a les que presenta Catalunya (i també Espanya), però les diferències són especialment rellevants per a la població infantil (Gràfic 4). Així, mentre que els infants amb ingressos anuals inferiors al 40% i al 30% de la mediana se situen al 15,0% i 9,1% respectivament, a Barcelona ambdós valors es

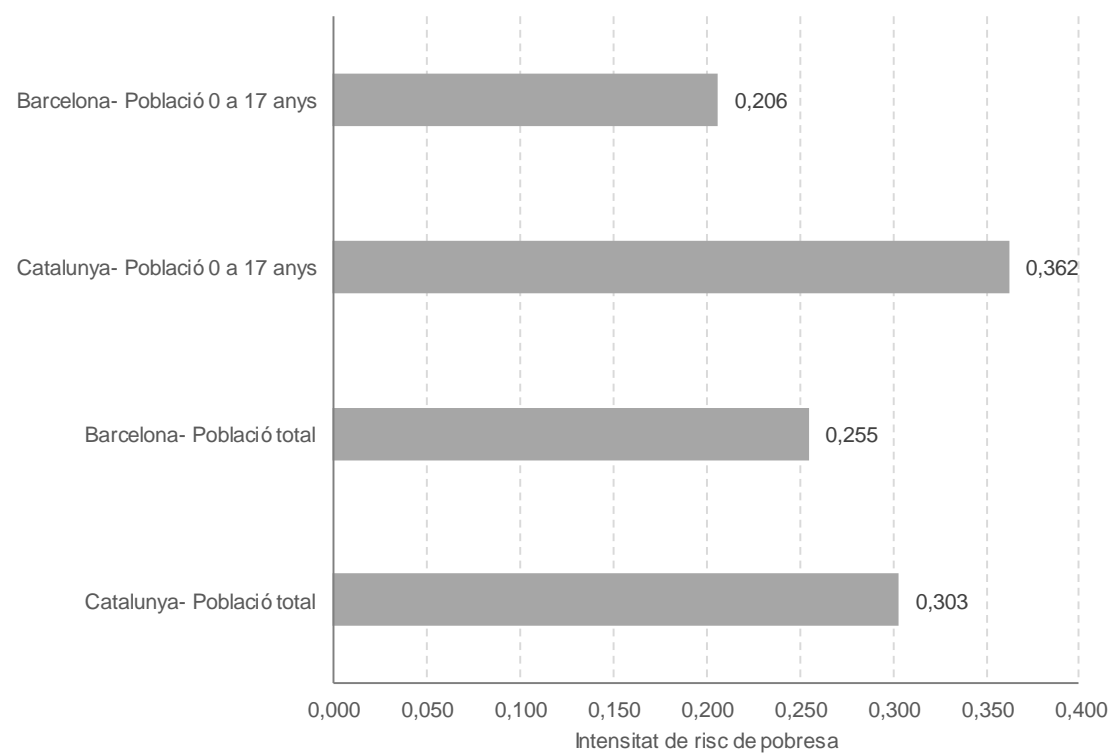
redueixen pràcticament a la meitat (8,5% i 5,4%). De la mateixa manera, l'indicador que mesura la intensitat de pobresa calculant la distància que separa la població en risc de pobresa del límit que, en termes econòmics, marca la divisió entre ser o no ser pobre, és també més baix (0,206 per als infants a Barcelona i 0,362 a Catalunya). En aquest sentit, es podria afirmar que 'els infants pobres de Barcelona són menys pobres que els infants pobres de Catalunya'. A més a més, mentre que per Catalunya les taxes de pobresa severa i extrema dels infants es redueixen molt lleugerament respecte el context de crisi, a Barcelona en concret la taxa de pobresa extrema pels infants s'ha reduït considerablement. L'explicació d'aquest fenomen pot estar relacionada amb un conjunt d'ajudes monetàries impulsades des de l'administració local d'ençà l'any 2014, que si bé no aconsegueixen treure la població de la pobresa moderada, en la mesura que es tracta de quanties inferiors al llindar de risc pobresa estàndard (60% de la mediana d'ingressos), són efectives pel que fa a la reducció de la intensitat de la pobresa. Sobre aquesta qüestió s'hi tornarà amb posterioritat.

Gràfic 4. Taxa de risc de pobresa moderada, severa i extrema. Població 0 a 17 anys i població total. Catalunya, 2017 i Barcelona, 2016-2017

Font: IERMB, Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida, 2016-2017 a partir d'Idescat, Enquesta de condicions de vida, 2016 i 2017 i elaboració pròpia amb dades d'Idescat, Enquesta de condicions de vida.

Gràfic 5. Intensitat de risc a la pobresa. Població 0 a 17 anys i població total. Catalunya, 2017 i Barcelona, 2016-2017

Font: IERMB, Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida, 2016-2017 a partir d'Idescat, Enquesta de condicions de vida, 2016 i 2017 i elaboració pròpia amb dades d'Idescat, Enquesta de condicions de vida.

2. LA POBRESA DELS INFANTS: DESIGUALTAT INTER I INTRAGRUPS

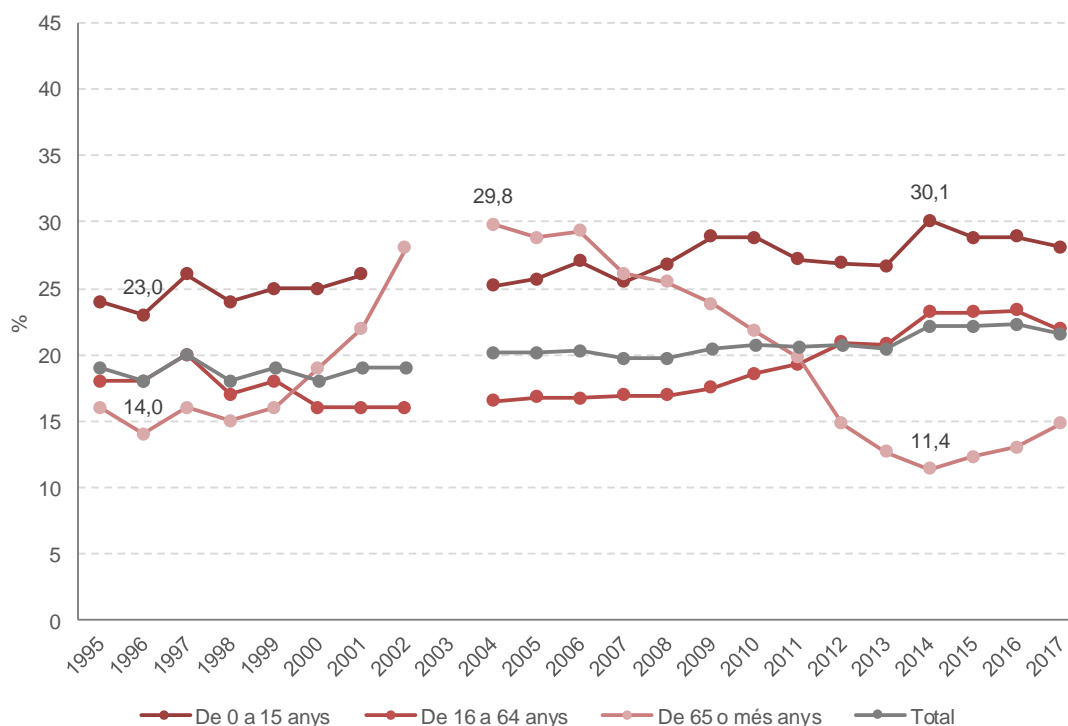
Constatat el caràcter estructural de la pobresa infantil a Barcelona, així com als àmbits territorials d'escala superior, en aquest apartat s'incideix en primer terme, en la vulnerabilitat associada al cicle vital de la infància i els elements que ho expliquen: la dependència de les rendes del treball i els dèficits redistributius del sistema de protecció social vers els infants. En segon lloc, la desigualtat s'analitza dins el propi col·lectiu, donada la tendència de concurrència dels vells riscos socials de classe amb els nous originats als volts de la creixent diversificació de les formes familiars.

2.1. La desigualtat intergrups: la vulnerabilitat de la infància

La vulnerabilitat econòmica associada a la infància per sobre d'altres segments d'edat no és una qüestió nova. Tant en les comunitats primitives basades en economies de subsistència com en la majoria de col·lectivitats del passat amb pronunciades diferències de classe, un sector majoritari de famílies amb fills/es a càrrec experimentaven condicions que ara consideràriem d'extrema pobresa (Flaquer *et al.*, 2006). No obstant, els nivells de vida i el benestar social de la infància van millorar de manera molt notable entre el final de la Segona Guerra Mundial i el començament dels anys noranta en gran part dels països industrialitzats. Durant la dècada dels vuitanta, les taxes de pobresa infantil en tretze països de l'OCDE eren quasi sempre menors que les del conjunt de la població⁸ (Ayala *et al.*, 2006). A partir de mitjans dels noranta, aquesta tendència s'inverteix. En el cas d'Espanya en concret, des d'aleshores el risc de pobresa dels infants és més elevat que pel global (Gràfic 6).

⁸ Conclusions de l'estudi de Förster (1994) citat a Ayala *et al.*, 2006.

Gràfic 6. Taxes de risc a la pobresa moderada segons grups d'edat. Població total. Espanya, 1995-2017

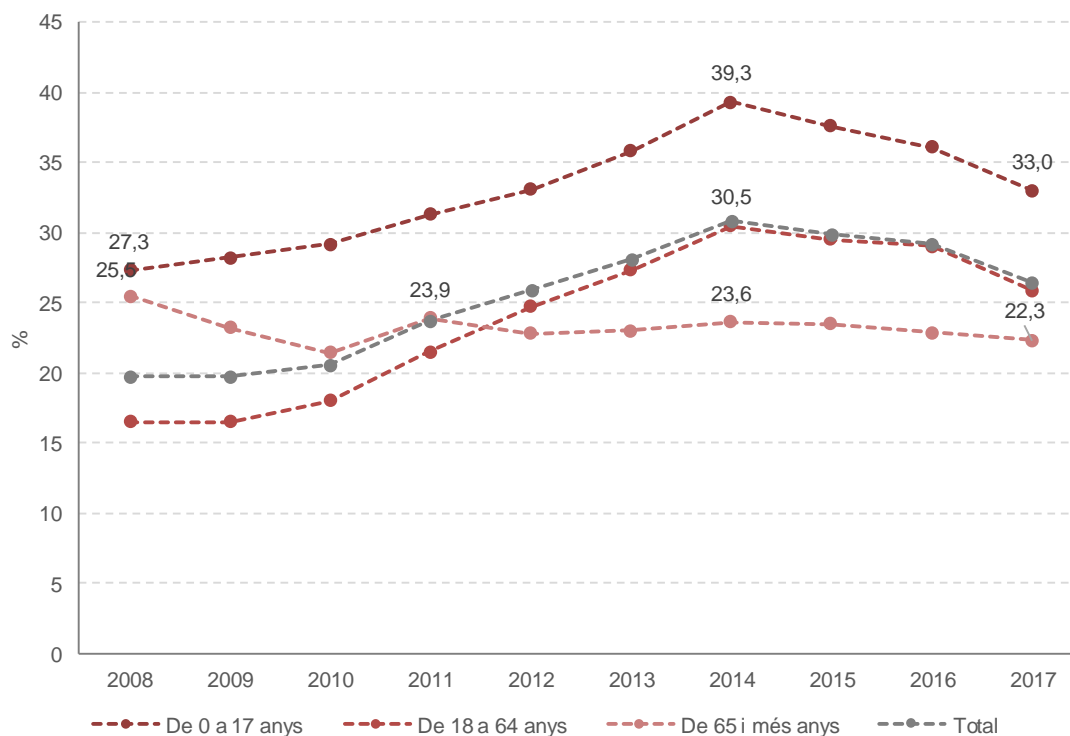

Font: elaboració pròpia a partir de dades d'Eurostat, EU-SILC.

De fet, el més subjecte a variació al llarg de les dues darreres dècades ha estat la vulnerabilitat econòmica de la població en edat de jubilació i, en conseqüència, la comparativa entre ambdós grups d'edat (Gràfic 6). En els cicles d'intens creixement econòmic, el sistema de prestacions per jubilació i supervivència —tot i la millora progressiva en l'ampliació de la cobertura i les quanties des de la dècada dels setanta— no és suficient per situar les pensions prop de les rendes provinents del mercat de treball. D'aquí l'augment de les taxes de pobresa de la població jubilada des de finals de segle fins pràcticament l'inici de la crisi, superant en aquests anys el risc associat dels infants. En el context recessiu, la població de més edat va conservar el seu nivell d'ingressos gràcies a l'estabilitat del sistema de pensions i, donada la davallada del nivell de renda general —exemplificat en el decreixement del llindar de pobresa—, van millorar la seva posició relativa (que no els seus ingressos en termes absoluts). Es redueix, per tant, el seu risc de pobresa, eixamplant les diferències amb el conjunt de la població i, en particular, en relació a la població més jove. De la mateixa manera, la reactivació econòmica i la creació de llocs de treball es tradueix en un augment lleu, però sostingut, de la pobresa de la població gran ençà l'any 2015. Fixant el llindar de pobresa a l'inici de la crisi (2008), s'observa precisament com la millora de la població en edat de jubilació no ho és tant. El que és més rellevant és el deteriorament de la resta de la població i dels infants especialment (Gràfic 7). Tot i així,

les diferències vers la població infantil a Espanya amb les darreres dades disponibles (2017) superen els 10 punts percentuals, tant si es tracta del llindar relatiu com ancorat.

Gràfic 7. Taxes de risc a la pobresa moderada ancorada a l'any 2008 segons grups d'edat. Població total. Espanya, 2008-2017

Font: elaboració pròpia a partir de dades d'Eurostat, EU-SILC.

A Barcelona, el panorama actual també passa per una major exposició a la pobresa i l'exclusió social de les famílies amb infants a càrrec⁹. Els diferents indicadors emprats posen en evidència la vulnerabilitat de la infància, superant no només a la població en edat de jubilació en llars sense presència d'infants, sinó també a les altres persones en edat laboral que no tenen fills/es (excepte pel que fa a la baixa intensitat treball a la llar).

⁹ En la mesura que la pobresa dels infants s'ha entengut circumscrita al cicle vital i per tant extensiva als progenitors/es i altres persones que hi resideixen a la mateixa llar, s'ofereixen dades amb aquesta desagregació sempre que permetin visualitzar la problemàtica de manera més acurada.

Taula 2. Taxes de risc a la pobresa moderada, severa i extrema, taxes de privació material severa, de baixa intensitat del treball a la llar i taxa de risc de pobresa o exclusió social (AROPE) segons grups d'edat. Població total. Barcelona, 2016-2017

	Taxa risc pobresa moderada (60% mediana)	Taxa risc pobresa severa (40% mediana)	Taxa risc pobresa extrema (30% mediana)	Taxa de privació material severa	Taxa de baixa intensitat de treball a la llar	Taxa AROPE
De 0 a 17 anys	29,5	8,5	5,4	5,2	3,5	30,8
De 18 a 34 anys	27,4	10,3	6,1	7,1	7,0	32,5
De 35 a 64 anys	17,8	6,3	3,8	4,6	6,3	22,4
De 65 anys i més anys	16,5	5,5	2,8	3,0	---	17,9
Persones que viuen en llars amb infants	29,3	8,4	5,1	5,4	3,5	30,8
Persones en edat laboral sense infants	15,8	7,0	4,5	5,7	7,1	21,7
Persones en edat de jubilació sense infants	18,3	5,6	2,7	3,4	---	19,7
Altres llars sense infants	12,3	6,4	2,8	2,2	7,6	18,9
Total	21,3	7,3	4,3	4,8	4,6	24,8

Font: IERMB, Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida, 2016-2017 a partir d'Idescat, Enquesta de condicions de vida, 2016 i 2017.

2.1.1. La centralitat de les rendes del treball

Les rendes de les llars amb presència d'infants depenen en gran mesura dels ingressos procedents del mercat laboral de les persones adultes que hi resideixen. Així, per a la població que viu amb menors a la ciutat de Barcelona, representen en termes mitjans el 82% dels seus ingressos anuals. La part procedent de transferències socials se situa aproximadament en el 13%, amb un valor mitjà que no supera els 1.700€ anuals. Les rendes d'origen privat tenen una importància més residual pel que fa a la proporció mitjana (el 4,2%), però no tant respecte el seu import (1.064€ anuals). És des d'aquest punt de vista que cal entendre la centralitat que adopta el mercat de treball com a principal element regulador de la desigualtat socioeconòmica i de la pobresa a Espanya i a Catalunya (Ayala, 2016; Navarro-Varas *et al.*, en premsa). I és també des d'on pren sentit el manteniment de les altes taxes de pobresa infantil a la ciutat en el context post-crisi actual.

Taula 3. Descomposició de la renda familiar segons tipus de font d'ingressos i tipus de llars (% mitjà sobre el total de renda i import mitjà anual). Població total. Barcelona, 2016-17

	Rendes del treball		Transferències socials		Fonts privades	
	Proporció mitjana	Valor mitjà	Proporció mitjana	Valor mitjà	Proporció mitjana	Valor mitjà
Persones que viuen en llars amb infants	82,3	16.943,1 €	12,7	1.665,9 €	4,2	1.064,4 €
Persones en edat laboral sense infants	81,3	19.986,3 €	13,4	3.158,6 €	5,3	1.393,7 €
Persones en edat de jubilació sense infants	5,3	1.303,5 €	83,6	16.644,6 €	12,5	3.368,3 €
Altres llars sense infants	42,1	11.132,6 €	50,2	10.791,0 €	8,9	2.683,7 €
Total	66,1	14.978,9 €	27,6	5.397,5 €	6,3	1.695,5 €

Font: IERMB, Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida, 2016-2017 a partir d'Idescat, Enquesta de condicions de vida, 2016 i 2017.

Els dèficits de caràcter estructural del mercat laboral espanyol (alt grau de segmentació, elevada temporalitat, persistència de la bretxa de gènere, deteriorament dels salaris, etc.) venen de lluny (Garrido, 2010) i no s'han corregit amb independència del cicle econòmic (Taula 3). Ara, a l'igual que succeí des de mitjans dels anys noranta fins a l'esclat de la crisi, l'ocupació disponible no sempre és suficient per viure lliure de pobresa. Les taxes de temporalitat —tant la contractual com l'empírica— segueixen en ascens i els treballadors/es pobres¹⁰ que conviuen amb infants a la capital catalana arriben al 25,4%. Així, ja no es tracta només de tenir o no ocupació, sinó que aquesta mantingui els efectes integradors d'antuvi. En relació al context de crisi, s'han reduït les situacions marcades per la pèrdua de llocs de treball —com ara el percentatge de persones que viuen en llars amb molt baixa intensitat de treball o amb totes les persones aturades o inactives—, però com s'ha dit anteriorment el treball disponible actualment no sempre és garantia de benestar.

Taula 4. Indicadors d'atur i precarietat laboral¹¹. Barcelona, 2016-2017

	2000	2006	2011	2016-2017
<i>Relació amb l'activitat dels membres de la llar: Tots aturats o inactius</i>	---	---	11,0	6,0
<i>Intensitat de treball a la llar molt baixa</i>	---	---	7,2	3,5
<i>Pobresa en el treball</i>	---	---	19,1	25,4
<i>Temporalitat contractual (% població assalariada amb contracte temporal)</i>	22,4	19,2	22,6	30,6
<i>Temporalitat empírica (% de població assalariada que porta menys d'un any a la mateixa ocupació)</i>	15,8	14,0	6,8	14,5

Font: IERMB, Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida, 2016-2017 a partir d'Idescat, Enquesta de condicions de vida, 2016 i 2017.

2.1.2. El paper de les transferències socials en la reducció de la pobresa infantil

La limitada capacitat de les prestacions socials en la reducció de la pobresa infantil a l'Estat espanyol i a Catalunya ha estat constatada àmpliament per diferents informes que no només es circumscriuen a la darrera crisi econòmica (Flaquer *et al.*, 2006; ; Marí-Klose i Marí-Klose, 2012; Síndic de Greuges de Catalunya, 2012; Fernández *et al.*, 2015; Ayllón, 2017). Els règims de benestar estatal i autonòmic no preveuen cap prestació universal per compensar la despesa extra que significa tenir fills/es per les

¹⁰ La taxa de pobresa en el treball expressa la proporció de persones de 18 a 64 anys dins d'un territori que, estant ocupades, es troben en risc de pobresa, sobre el total de població de 18 a 64 anys que ha treballat un mínim de 6 mesos durant l'any anterior a l'enquesta.

¹¹ Els dos primers indicadors expressen la proporció d'infants de 0 a 17 anys que viuen en llars amb totes les persones aturades o inactives, o amb intensitat de treball molt baixa. La pobresa en el treball s'informa per a les persones de 18 a 64 anys que viuen amb infants. La temporalitat contractual i l'empírica es refereixen al percentatge de població assalariada de 18 a 64 anys.

famílies. Les famílies amb infants actualment¹², només accedeixen a prestacions familiars de caràcter molt selectiu, a complements per fills/es a càrrec que contemplan algunes prestacions —com les rendes mínimes o garantides d'origen autonòmic o els subsidis assistencials d'atur— i, a les deduccions o desgravacions fiscals en la base imposable¹³ de les que escassament es beneficien les de rendes més baixes (Fernández *et al.*, 2015). Tanmateix, la lògica contributiva que caracteritza el disseny del sistema de protecció social —especialment, en el cas de dues de les prestacions socials més importants en termes d'intensitat protectora com són les de desocupació i les de jubilació—, juntament amb la feblesa de la vessant assistencial, provoca el trasllat a l'àmbit de la protecció social de gran part de les desigualtats que es generen a l'àmbit laboral.

Aquests dèficits redistributius de l'Estat de benestar espanyol i català vers els infants es manifesten en dos sentits. En primer terme, la reducció del risc de pobresa moderada mitjançant transferències socials és molt menor que a gran part dels països europeus. En segon lloc, constitueixen el grup poblacional sobre els qui menys es destina i, conseqüentment, sobre els qui la disminució de la pobresa és més escassa.

Això és el que reflecteixen les dades del municipi de Barcelona (Gràfic 8). Malgrat que la taxa de risc de pobresa infantil moderada resultant de les rendes primàries¹⁴ en la conjuntura actual és considerablement inferior a la registrada durant la recessió econòmica, la capacitat de reducció de la pobresa infantil moderada mitjançant les transferències socials és inferior ara que aleshores (Gràfic 8). Les prestacions d'atur en el context de crisi resultaren decisives per a les famílies amb infants. Actualment, el sistema es torna a mostrar amb la seva cruesa: les prestacions socials vers les famílies tenen un impacte molt limitat (Taula 5). En la mateixa línia argumental, un dels trets que caracteritzen els sistemes de protecció social dels règims del benestar familiaristes és l'elevada proporció de despesa social que es dedica a pensions de jubilació i de supervivència, la qual cosa es tradueix en una reducció del risc de pobresa molt significativa entre la població de més edat. No obstant, a Barcelona una vegada comptabilitzades aquestes prestacions, la població adulta en edat laboral encara presenta uns nivells de protecció a través de les transferències socials superiors als que rep la població infantil. Tot plegat indica que el manteniment

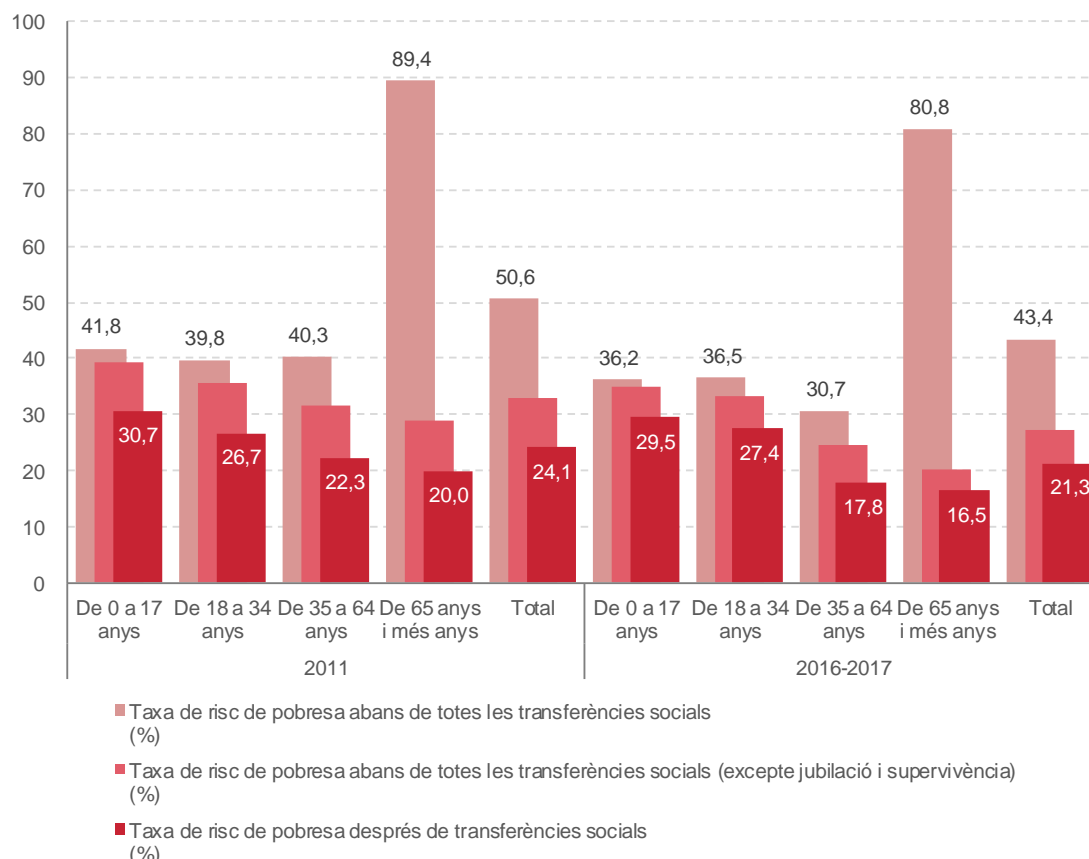
¹² Mitjançant la Llei 18/2003, de 4 de juliol, de suport a les famílies, la Generalitat de Catalunya, estableix una prestació universal per a les famílies amb infants a càrrec de menys de tres anys. L'any 2007, el govern estatal aprova la Ley 35/2007 que estableix una prestació econòmica de caràcter universal per naixement o adopció d'infants. En el context de crisi posterior, ambdues són derogades.

¹³ Des de l'any 2003, les mares treballadores amb infants menors de 3 anys tenen una deducció de 1.200 € anuals en l'IRPF. Té forma d'impost negatiu.

¹⁴ Les rendes primàries fan referència a les rendes derivades del mercat de treball, sense contemplar les transferències socials.

d'elevades taxes de pobresa infantil no només s'explica pel mal funcionament del mercat de treball, sinó sobretot per l'escassa capacitat i el caràcter poc redistributiu del sistema de protecció social espanyol vers els infants. En aquest sentit, la pobresa dels nens/es generada pel mercat de treball no és gaire superior a la que es comptabilitza a la mitjana europea. La diferència fonamental rau en l'impacte de les prestacions socials (Fernández *et al.*, 2015).

Gràfic 8. Taxes de risc a la pobresa moderada (60% mediana) abans i després de transferències socials. Població total. Barcelona, 2011 i 2016-2017

Font: Idescat i IERMB, Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població, 2011; IERMB, Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida, 2016-2017, a partir d'Idescat, Enquesta de condicions de vida, 2016 i 2017.

Taula 5. Taxes de risc a la pobresa moderada abans i després de transferències socials segons tipus de prestacions i grups d'edat. Població total. Barcelona, 2016-17

	<i>Taxa de risc a la pobresa abans de transferències socials</i>	<i>Taxa de risc a la pobresa després de transferències socials de la llar</i>	<i>Taxa de risc a la pobresa després de transferències socials individuals</i>	<i>Taxa de risc a la pobresa després de totes les transferències socials</i>
<i>De 0 a 17 anys</i>	36,2	35,6	30,2	29,5
<i>De 18 a 34 anys</i>	36,5	36,5	28,0	27,4
<i>De 35 a 64 anys</i>	30,7	30,3	18,5	17,8
<i>De 65 anys i més anys</i>	80,8	80,8	16,8	16,5
<i>Total</i>	43,4	43,1	21,9	21,3

Font: IERMB, Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida, 2016-2017, a partir d'Idescat, Enquesta de condicions de vida, 2016 i 2017.

On sí que s'identifica un tret distintiu de Barcelona respecte d'altres àmbits territorials d'escala superior, és en la reducció de la intensitat de la pobresa per la via de les transferències socials (Taula 6). Un dels factors que apareix com a principal element explicatiu d'aquest fenomen és l'efecte que es pot derivar de la implantació del "Fons 0-16"¹⁵. El caràcter d'urgència social i la moderada quantia d'aquesta prestació fan que sigui una transferència social més efectiva per reduir els riscos de pobresa severa i extrema, que no pas per reduir el risc de pobresa moderada (Blasco i Todeschini, 2017). En tot cas, suposa una millora significativa per les condicions de vida de les famílies amb infants amb menys recursos econòmics de la ciutat. Altres programes i serveis d'urgència social impulsats pel govern local de la ciutat, com ara les beques menjador¹⁶ o els serveis d'accés al lleure, també tenen incidència en el benestar dels infants més desfavorits. No obstant, en la mesura que es tracta d'ajuts d'abonament indirecte (el pagament es realitza al prestador del servei) no es reflecteixen en aquest anàlisi.

¹⁵ El "Fons 0-16" implementat des de l'any 2014 per l'Ajuntament de Barcelona, consisteix en un ajut mensual de 100€ pels infants que viuen en famílies amb ingressos inferiors a 1,5 vegades l'Indicador de renda de suficiència de Catalunya (IRSC). La convocatòria de l'any 2016 va tenir una dotació econòmica de 22,6 M d'euros i es beneficiaren 19.213 infants.

¹⁶ Durant el curs 2016-2017 es van atorgar 23.617 beques menjador amb un import adjudicat de 17,6 M d'euros.

Taula 6. Taxes de risc a la pobresa infantil severa (40% de la mediana) abans i després de transferències socials. Població total. Catalunya i Barcelona, 2017

	<i>Taxa de risc de pobresa abans de totes les transferències socials (%)</i>	<i>Taxa de risc de pobresa després de transferències socials (%)</i>	<i>Reducció total del risc de pobresa per transferències socials (variació percentual)</i>	
<i>Catalunya</i>	<i>Infants 0-17 anys</i>	19,1	15,0	-21,2
	<i>De 18 a 34 anys</i>	17,2	11,5	-33,2
	<i>De 35 a 64 anys</i>	20,0	9,0	-55,1
	<i>De 65 anys i més anys</i>	73,6	4,0	-94,5
	<i>Total</i>	29,1	9,7	-66,8
<i>Barcelona</i>	<i>Infants 0-17 anys</i>	20,4	8,5	-58,3
	<i>De 18 a 34 anys</i>	17,9	10,3	-42,4
	<i>De 35 a 64 anys</i>	18,9	6,3	-66,6
	<i>De 65 anys i més anys</i>	72,2	5,5	-92,5
	<i>Total</i>	30,3	7,3	-76,0

Font: IERMB, Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida, 2016-2017, a partir d'Idescat, Enquesta de condicions de vida, 2016 i 2017.

2.2. Infàncies desiguals

No tots els infants gaudeixen dels mateixos nivells de benestar. Als vells riscos socials de classe, s'hi superposen els nous riscos relacionats amb la diversificació de les formes familiars. Aquests riscos es tradueixen en una disminució de la igualtat d'oportunitats dels infants davant la vida a causa de dèficits més o menys intensos en l'accés a (o en la conservació de) diverses formes de capital (material, humà, cultural, social o personal/emocional) (Flaquer *et al.*, 2006).

A Catalunya, la desigualtat entre els infants expressada mitjançant el coeficient de Gini¹⁷ és força més alta (0,353) que la computada pel conjunt de la població (0,318). Al mateix temps, el gràfic 9 mostra també com ha anat l'evolució al llarg de la darrera dècada. Com es pot observar, lluny de disminuir en el context post-recessiu, la magnitud del creixement és pràcticament igual a l'experimentat durant els primers anys de la crisi. En canvi, pel conjunt de la població, tot i que no es pot parlar d'una reversió de la situació originada arrel de la recessió econòmica, sí que es constata una tendència lleugerament decreixent de la desigualtat (Gràfic 9).

¹⁷ El valor del coeficient de Gini oscil·la entre 0 i 1, essent nul·la la desigualtat en el cas de 0 i màxima quan té un valor d'1.

Gràfic 9. Coeficient de Gini. Catalunya, 2008-2017

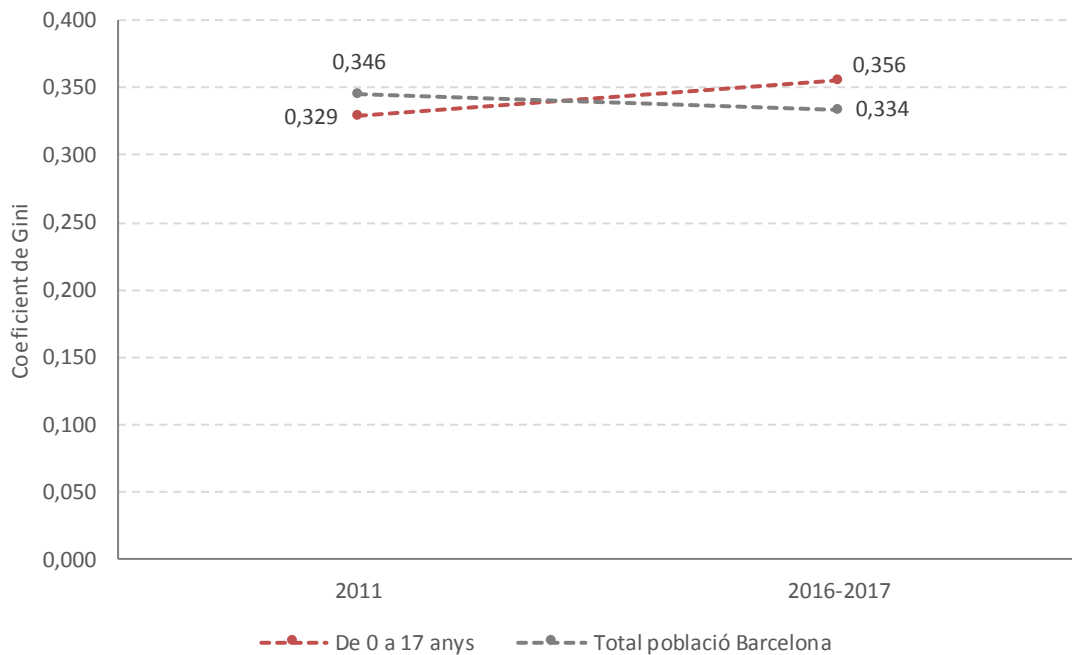

Font: elaboració pròpia amb dades d'Idescat, Enquesta de condicions de vida.

A Barcelona, malgrat que no és possible construir la mateixa sèrie evolutiva per les limitacions metodològiques existents¹⁸, la progressió semblaria haver estat la mateixa. La desigualtat d'ingressos entre els infants és més elevada que la del conjunt dels residents a la ciutat (0,356 i 0,334 respectivament). Alhora, la desigualtat interna entre la població més jove s'amplifica en el context econòmic actual, mentre que la desigualtat global de la ciutat es redueix (Gràfic 10). El càlcul d'altres indicadors complementaris, apunten que l'increment de la desigualtat entre els infants s'estaria produint per un eixamplament de la distància entre les rendes més altes de la ciutat respecte la resta, i no pas per una caiguda dels ingressos dels decils inferiors (tal i com va succeir durant la crisi).

¹⁸ Vegeu nota al peu 6.

Gràfic 10. Coeficient de Gini. Població de 0 a 17 anys i població total. Barcelona, 2011 i 2016-2017

Font: IERMB, Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida, 2016-2017, a partir d'Idescat, Enquesta de condicions de vida, 2016 i 2017.

2.2.1. La polarització creixent entre les famílies

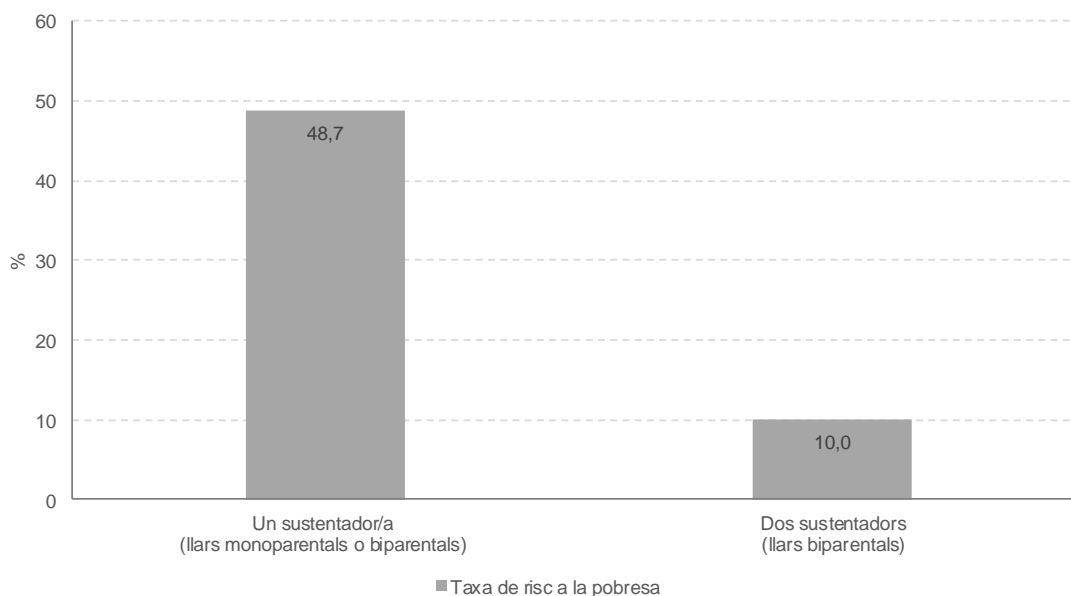
La creixent desigualtat d'ingressos i de la diversitat de les formes familiars apunten cap a una estructura social cada vegada més polaritzada amb conseqüències adverses pels infants. Tres són les tendències que s'assenyalen a la literatura especialitzada com a font de polarització potencial: el biaix de l'ocupació materna a favor de les que han cursat estudis superiors; la concentració del divorci i la maternitat/paternitat en solitari a les llars dels estrats socials més baixos i, finalment, el deteriorament de la posició laboral dels pares (homes) no qualificats (Esping-Andersen, 2016). Totes tres conduirien cap a un augment de la polarització pel que fa als ingressos i recursos entre les llars i, en conseqüència, una disminució de la igualtat d'oportunitats entre els infants.

Pel que fa a la primera qüestió, diferents estudis han mostrat que l'ocupació de les mares lluny de tenir un efecte negatiu sobre el desenvolupament cognitiu i el progrés educatiu dels més petits, comporta un augment dels ingressos familiars i un antídoto veritablement eficaç vers la pobresa infantil (Amato *et al.*, 2015; Esping-Andersen, 2016). No obstant, en la mesura en què es produeix un biaix de l'ocupació materna de les de nivell d'estudis superiors, els guanys es concentren als estrats socials més elevats. Quan l'ocupació materna és pràcticament universal, les desigualtats entre les llars haurien de disminuir, mentre que en aquells països on

constitueix un assumpte més marginal i esbiaixat hauria de retroalimentar la desigualtat (Esping-Andersen, 2016). En el cas d'Espanya i d'altres països del sud d'Europa es constata precisament el segon escenari. És a dir, una polarització de les famílies al voltant del model tradicional del *male-breadwinner* i del model de *dos sustentadors*, la qual respon clarament a una lògica de classe. El model de proveïdor únic masculí esdevé la norma a les famílies amb baix nivell educatiu, mentre que, el model de dos sustentadors a temps complet, estaria sobrerrepresentat entre les llars a les que la mare ha assolit estudis superiors (Hook, 2015; Sánchez-Mira, 2016).

El càlcul de les taxes de pobresa atenent al tipus i nombre de sustentadors/es a les llars amb infants de la ciutat, mostren aquest diferencial de risc (Gràfic 11). Així, els infants que viuen en llars de dos sustentadors¹⁹ tenen un risc de pobresa del 10%. En contraposició, els infants en llars d'un únic sustentador, ja sigui monoparental o biparental²⁰, el risc es multiplica per cinc. Això és, en aquests casos un de cada dos infants viu actualment amb ingressos inferiors al llindar de risc de pobresa. Sens dubte, l'ocupació dels progenitors té una importància cabdal per determinar el risc de pobresa.

Gràfic 11. Taxes de pobresa infantil moderada (60% mediana) segons composició i nombre de sustentadors/es a la llar. Població de 0 a 17 anys. Barcelona, 2016-2017

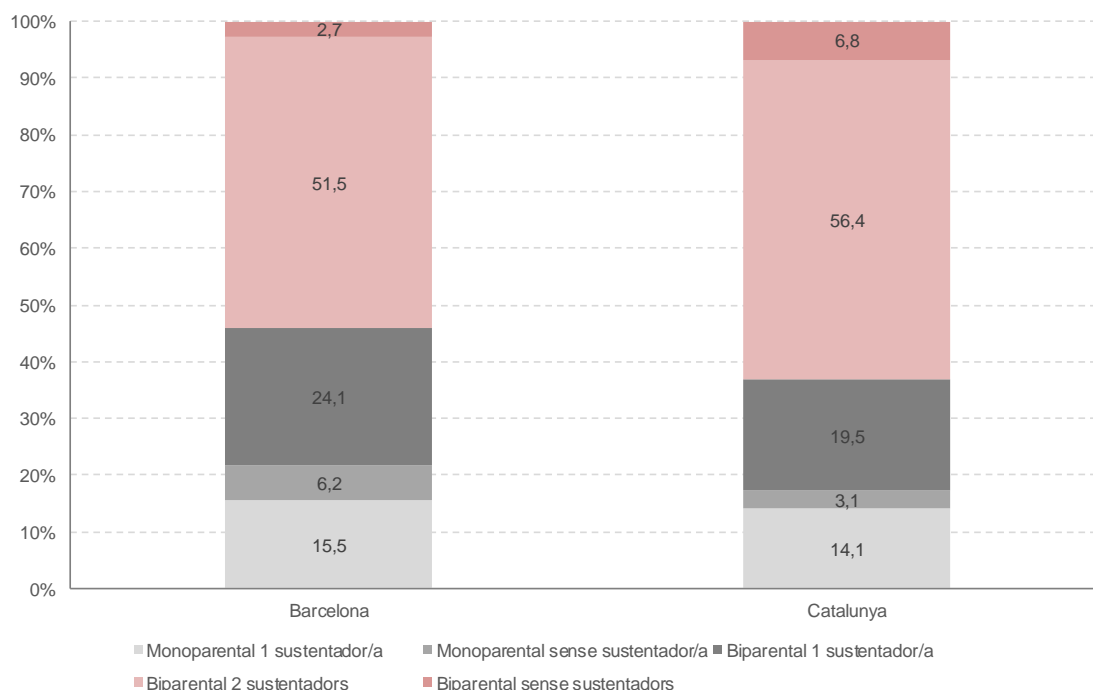

Font: IERMB, Estadístiques metropolitanes sobre condicions de vida, 2016-2017, a partir d'Idescat, Enquesta de condicions de vida, 2016 i 2017.

¹⁹ S'ha considerat 'sustentador' als progenitors dels infants que com a mínim hagin informat de la seva relació amb l'activitat un mínim de set mesos i treballat un mínim de sis mesos durant l'any de referència de la renda (l'any anterior a la realització de l'enquesta).

²⁰ La taxa de risc de pobresa per a les llars amb un únic sustentador s'ofereix agregant les llars monoparentals i les biparentals en la mesura que no es disposa d'una n mostral elevada. El 15,5% dels infants a la ciutat viuen en llars monoparentals amb un sustentador/a i el 24,1% en llars biparentals amb un únic sustentador/a.

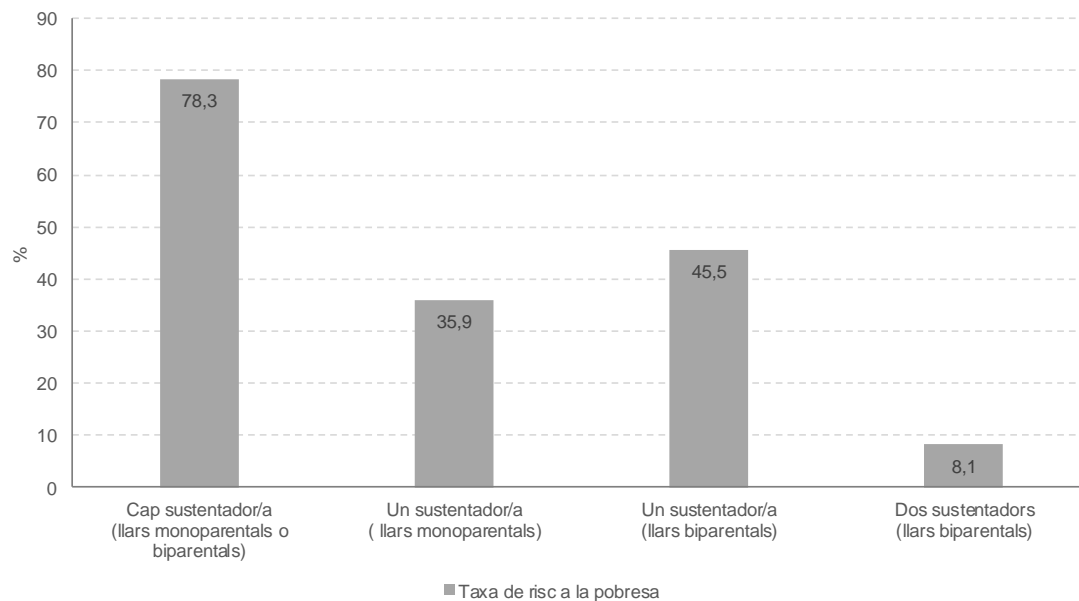
Gràfic 12. Distribució de la població infantil segons composició i nombre de sustentadors/es a la llar. Població de 0 a 17 anys. Catalunya i Barcelona, 2017

Font: IERMB, Estadístiques metropolitanes sobre condicions de vida, 2016-2017, a partir d'Idescat, Enquesta de condicions de vida, 2016 i 2017 i elaboració pròpia amb dades d'Idescat, Enquesta de condicions de vida.

Les dades pel conjunt de Catalunya permeten afegir alguna apreciació als resultats anteriors. Al marge de l'evident augment del risc de pobresa per als infants a llars sense cap sustentador (78,3%), es constata la fragilitat del model de família tradicional (*male-breadwinner*). Fragilitat que no només ve donada per la pèrdua de pes relatiu respecte a la història més recent, sinó sobretot per la incapacitat actual per assegurar el suport familiar. La taxa de risc de pobresa dels infants en aquest tipus de llars ascendeix fins el 45,5% i és més elevada que per a les llars monoparentals a les que també es comptabilitza un únic sustentador (35,9%). Aquesta tendència també es produeix a Dinamarca, Noruega, Suècia, Itàlia, Portugal (OCDE, 2007) i al Regne Unit (Joseph Rowntree Foundation, 2018), però amb les dades disponibles es fa difícil discernir els elements explicatius. A tall d'hipòtesi es podria pensar en una composició social diferent d'ambdós tipus de família i/o en un efecte del gruix de prestacions i serveis dirigits específicament a les famílies monoparentals, tradicionalment més vulnerables. No obstant, en la mesura que als països als que es constata aquesta pauta disposen de sistemes de protecció social i, en particular, de protecció familiar tan diferents resulta un element de complexitat afegit.

Gràfic 13. Taxes de pobresa infantil moderada (60% mediana) segons composició i nombre de sustentadors/es a la llar. Catalunya, 2017

Font: elaboració pròpia amb dades d'idescat, Enquesta de condicions de vida.

3. EL SOBRECOST DE L'HABITATGE SOBRE EL BENESTAR DELS INFANTS

Les despeses relacionades amb l'habitatge són ineludibles per la immensa majoria de llars. En els casos més flagrants, perquè han de fer front als pagaments d'un crèdit hipotecari o perquè han de pagar un rebut de lloguer, però també s'han de considerar dins d'aquesta categoria els costos dels serveis d'aigua, gas, assegurances, impostos, etc. Per tant, es tracta d'una despesa fixa a la que ha de fer front pràcticament tothom per cobrir una necessitat bàsica. Però el que resulta més important és que aquestes absorbeixen majoritàriament una part rellevant del pressupost de les llars, especialment entre les llars d'ingressos més baixos, condicionant clarament el seu poder adquisitiu. És per això que de les despeses relacionades amb l'habitatge es deriva un impacte en les pautes de pobresa i de privació en el consum que va més enllà del nivell d'ingressos (Tunstall *et al.*, 2013). No considerar el cost d'adquisició i manteniment de la residència comporta subestimar la vulnerabilitat de determinats col·lectius (llogaters, aturats/des, immigrants...). En aquest capítol s'analitza aquesta qüestió, posant l'èmfasi en els efectes que produeix en els infants, tant respecte a d'altres col·lectius com respecte a la pròpia desigualtat infantil.

3.1. El context: l'habitatge a Barcelona

El període més llarg de creixement econòmic continuat viscut en l'era democràtica espanyola (1996-2007) va anar de la mà de la creació d'una bombolla immobiliària en forma de producció descontrolada d'habitatges i un augment dels preus sense precedents. Ambdues qüestions no s'expliquen per les necessitats de formació de noves llars ni per una evolució anàloga dels salaris i de la renda familiar, sinó més aviat per un escenari favorable de baixes taxes d'interès i fàcil accés al crèdit; una forta preferència per la propietat de l'habitatge —afavorida per la política fiscal— i, en darrer terme, per la feble presència històrica de l'Estat com a regulador mitjançant l'habitatge públic i social. En aquest context, l'endeutament familiar per la compra de l'habitatge va créixer en grans proporcions (entre l'any 1995 i 2006, la població de Barcelona que accedí a la propietat mitjançant hipoteca es va doblar, del 11,1% al 22,5%²¹). De la mateixa manera, l'esclat de la bombolla immobiliària l'any 2008 també tingué greus efectes sobre les economies familiars, tant pel que fa a la destrucció massiva d'ocupació com pel nivell de deute hipotecari adquirit. Aquests efectes esdevingueren, pel propi curs vital i el cicle familiar, encara més acusats per les

²¹ Dades de l'IERMB, Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població, 1985-2000; Idescat i IERMB, Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població, 2006 i 2011.

famílies amb infants, dependents majoritàriament de les rendes del treball i que, alhora, accediren al mercat de l'habitatge en bona mesura durant el procés alcista.

Els mercats de l'habitatge a la ciutat central, immersos i sotmesos amb més intensitat a les dinàmiques de l'economia global, presenten en l'actualitat característiques i problemàtiques específiques. D'una banda, el parc d'habitatges a Barcelona té limitacions territorials per al creixement. En paral·lel, els preus tant de propietat com de lloguer estan sotmesos a molta pressió. La tendència alcista dels preus, especialment en algunes àrees de la ciutat, aboquen la propietat en quelcom inaccessible en un context de restriccions salarials i accés limitat al crèdit (el preu del m² construït d'obra nova i de segona mà es xifra l'any 2017 en 4.048€ i 3.714€ respectivament²²). L'habitatge en propietat només constitueix una possibilitat pels estrats socials més elevats o circumscrit a llocs perifèrics de la ciutat (aproximadament el 60% de les llars resideixen en habitatges de propietat tot i que el percentatge s'eleva als districtes de Sarrià i Sant Gervasi, Sant Martí, Horta-Guinardó i Sant Andreu). Per altra banda, el lloguer ha constituït històricament una via d'accés a l'habitatge més factible en termes socioeconòmics (el 35% de les llars resideixen en règim de lloguer, no obstant el percentatge pel primer decil de renda ascendeix al 47,8% i pel segon al 45,3%). No obstant, actualment aquesta opció no està compensada degut a l'important increment dels preus, només en descens durant el període de crisi (el preu mitjà del lloguer inicià un nou període de creixement ençà l'any 2014 i l'any 2017 es xifra en 877€ mensuals de mitjana²³). L'escassa oferta d'habitatge en règim de lloguer a la primera corona metropolitana tampoc ajuda a reduir la pressió sobre Barcelona. A aquesta dinàmica alcista dels preus de l'habitatge han contribuït també de manera important factors com la pèrdua de parc de lloguer residencial en favor del lloguer turístic, així com l'acaparament empresarial d'immobles com a forma d'inversió especulativa.

Finalment, cal destacar l'alta proporció de lloguer del sector privat i pràcticament la inexistència de lloguer social malgrat els intents recents impulsats des de l'Administració local per abordar-ho conjuntament amb altres iniciatives (impuls de la construcció d'habitatge social, foment de formes alternatives d'accés a l'habitatge, control de pisos turístics il·legals, etc.). Tot plegat, dibuixa un escenari complex al que els drets a l'habitatge i a la ciutat es veuen compromesos amb importants

²² *Sistema d'Indicadors Metropolitans de Barcelona* (IERMB i AMB) mitjançant dades de Generalitat de Catalunya, Secretaria d'Habitatge i Millora Urbana.

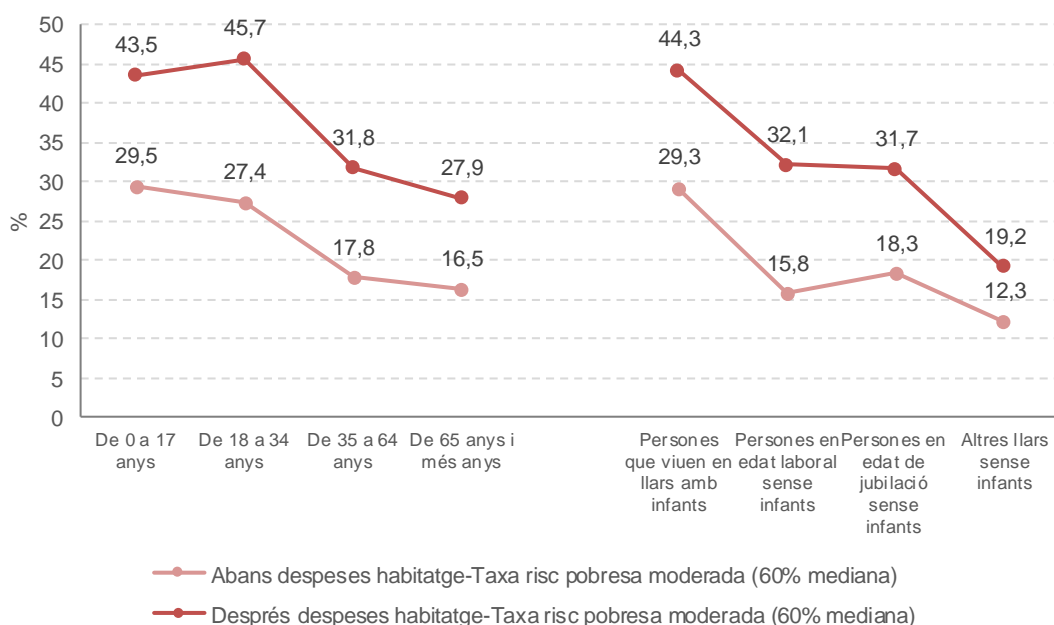
²³ *Sistema d'Indicadors Metropolitans de Barcelona* (IERMB i AMB) mitjançant dades de Generalitat de Catalunya, Secretaria d'Habitatge i Millora Urbana.

repercussions també sobre el benestar material de les llars en general i de les famílies amb infants en particular.

3.2. L'augment de les desigualtats intergrups i entre els infants

La pobresa induïda per les despeses de l'habitatge —fruit de l'exercici de simular l'impacte del cost de l'habitatge en la renda de les llars²⁴— és especialment intensa per les famílies amb infants de la ciutat. En la mesura que pràcticament 4 de cada 10 infants viuen en habitatges de lloguer i una tercera part en habitatges de propietat amb pagaments pendents, les despeses mensuals associades a l'habitatge consumeixen una part elevada dels seus ingressos i, comparativament, són superiors als que destinen per aquest concepte les llars sense infants. En termes de pobresa això es tradueix en un eixamplament de les distàncies constatades amb anterioritat respecte altres grups d'edat. L'augment de la vulnerabilitat econòmica dels infants és sobretot visible en termes de pobresa severa (Gràfic 15), passant el percentatge d'infants amb ingressos inferiors al 40% de la mediana del 8,4% al 26,6% (i del 8,5% al 28,2% si es consideren totes les persones que viuen en llars amb infants).

Gràfic 14. Taxes de risc de pobresa moderada (60% mediana) abans i després de descomptar les despeses d'habitatge (amb amortització)²⁵ segons grups d'edat/tipus de llars. Població total. Barcelona, 2016-2017

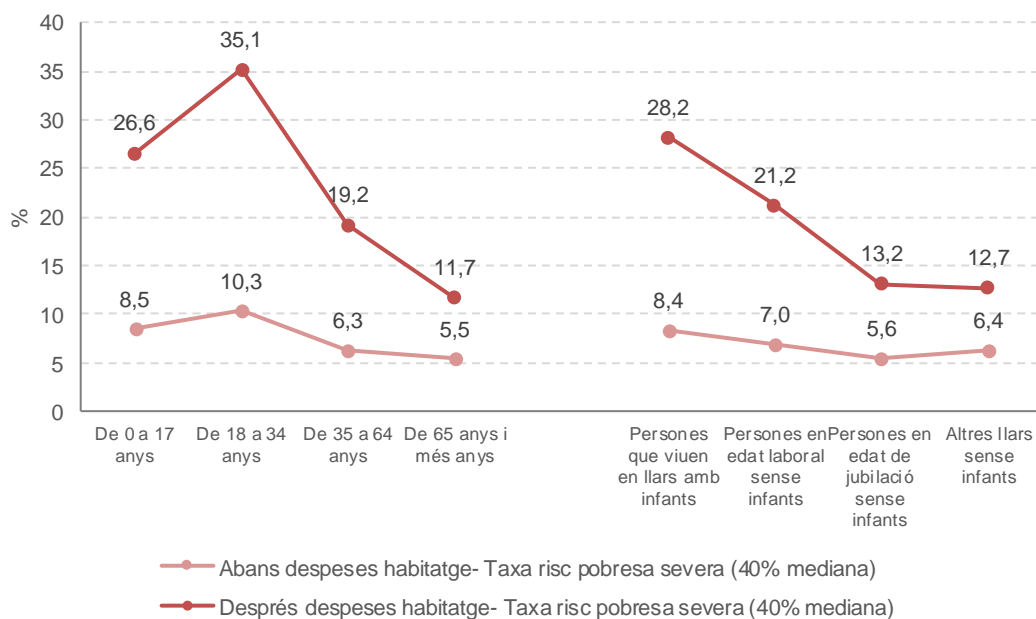

²⁴ La simulació es realitza restant les despeses anuals fixes en concepte d'habitatge de la renda disponible. Per més detalls vegeu l'annex metodològic.

²⁵ En el càlcul de les despeses anuals de l'habitatge s'ha considerat l'import del lloguer o de la quota hipotecària incloent l'amortització (en cas de ser propietat amb pagaments pendents) i altres despeses associades (aigua, electricitat, gas, comunitat, assegurances o taxes municipals). Per a poder disposar de les despeses d'habitatge amb amortització de la població que resideix en habitatges de propietat amb pagaments pendents, s'han estimat les despeses relatives a comunitat, IBI, taxes municipals i assegurances. Per a més detalls vegeu l'annex metodològic.

Font: IERMB, Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida, 2016-2017, a partir d'Idescat, Enquesta de condicions de vida, 2016 i 2017.

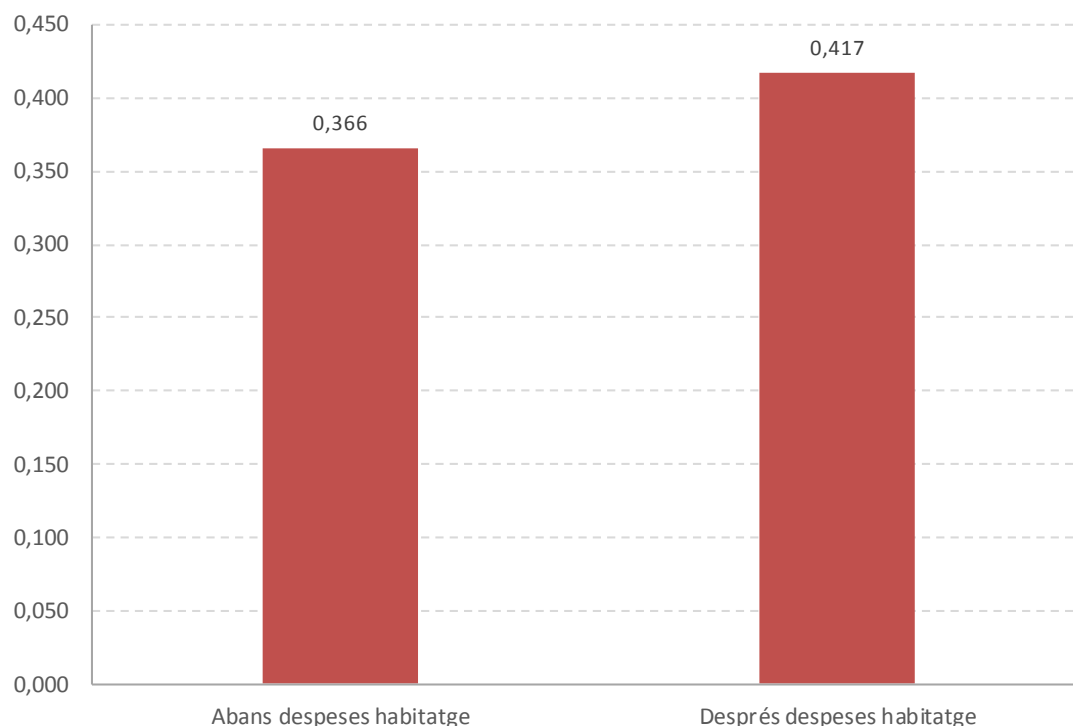
Gràfic 15. Taxes de risc de pobresa severa (40% mediana) abans i després de descomptar les despeses d'habitatge (amb amortització) segons grups d'edat/tipus de llars. Població total. Barcelona, 2016-2017

Font: IERMB, Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida, 2016-2017, a partir d'Idescat, Enquesta de condicions de vida, 2016 i 2017.

Els costos de l'habitatge també amplifiquen la desigualtat entre els infants de la ciutat. La desigualtat que generen les despeses relacionades amb l'habitatge no sols es circumscriuen a nivells de renda dispars, sinó que també tenen efecte entre llars amb ingressos similars però que assumeixen un volum de despeses residencials molt diferent. En aquest cas, la simulació realitzada amb el coeficient de Gini mostra com una vegada descomptats dels ingressos equivalents dels infants les despeses anuals d'habitatge, el nivell de desigualtat creix entre ells (del 0,366 al 0,417).

Gràfic 16. Coeficient de Gini abans i després de despeses d'habitatge (amb amortització). Població de 0 a 17 anys. Barcelona, 2016-2017

Font: IERMB, Estadístiques metropolitanas sobre condicions de vida, 2016-2017, a partir d'Idescat, Enquesta de condicions de vida, 2016 i 2017.

3.3. La privació material i el sobrecost de l'habitatge als districtes de la ciutat

Sobre els ingressos disponibles de les llars una vegada descomptades les despeses fixes d'adquisició i manteniment de l'habitatge és precisament sobre els que es centra la darrera part d'aquest informe. Quan la despesa residencial és més elevada en relació al nivell de renda de la llar, menor és la capacitat de consum de les famílies. Tanmateix, la variació geogràfica dels preus de l'habitatge supera amb escreix la d'altres articles de consum, motiu pel qual s'ha considerat rellevant relacionar les despeses de l'habitatge i la privació en el consum de béns materials i serveis bàsics dels infants des dels diferents districtes que integren la ciutat.

Pel que fa a la privació material —entenent privació com la impossibilitat de posseir béns, serveis i/o participar en activitats que socialment són percebudes com a necessitats— s'observen grans disparitats entre la població més jove de la capital (entre els adults les diferències no són tan acusades). Així, els infants que pateixen més d'una privació no constitueixen gaire més del 10% a Les Corts i a Sarrià-Sant Gervasi²⁶ mentre que a Ciutat Vella i a Nou Barris superen el 50%. Sense ànim d'exhaustivitat, de la Taula 6 i el Gràfic 17 es poden extreure les següents idees: 1) les

²⁶ Les Corts i Sarrià-Sant Gervasi s'han agrupat en un únic districte per manca de n mostral a Les Corts.

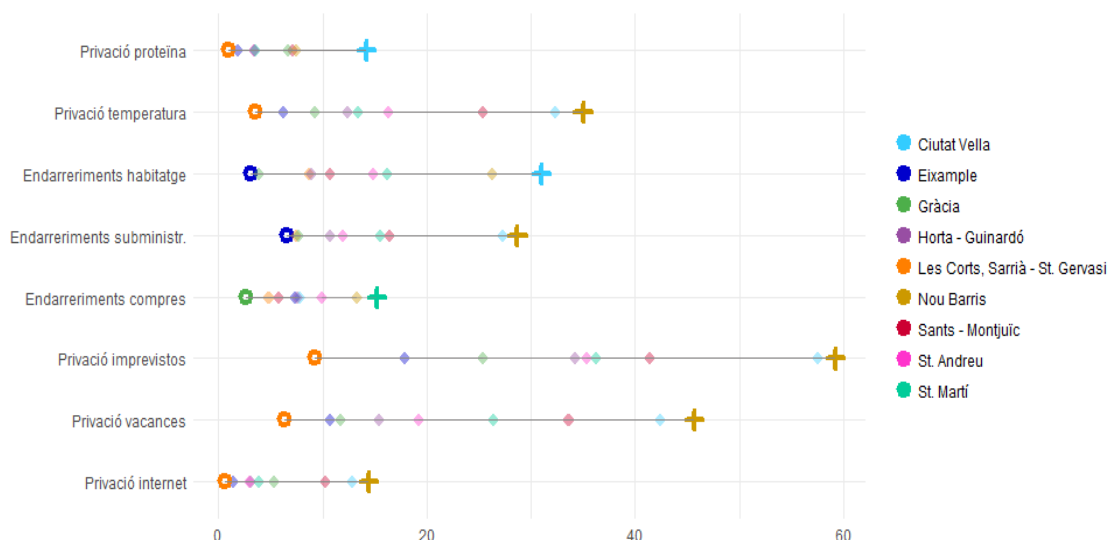
desigualtats entre els infants de la ciutat són més elevades entre els ítems de privació que denoten estrès econòmic (no es poden permetre fer front a despeses imprevistes ni sortir de vacances una setmana a l'any) i menys entre els ítems de privació més greus (privació de proteïnes); 2) els districtes de Les Corts, Sarrià-Sant Gervasi i l'Eixample són els que registren menys privació material infantil, ja sigui ítem per ítem o de manera acumulativa; 3) per contra als districtes de Ciutat Vella i Nou Barris són als que més proporció d'infants pateix carència de necessitats bàsiques arribant a duplicar i triplicar en molts casos la mitjana del conjunt de la ciutat.

Taula 7. Privacions materials dels infants 0-17 anys segons districte de residència. Població de 0 a 17 anys. Barcelona, 2017

	Ciutat Vella	Eixample	Sants - Montjuïc	Les Corts i Sarrià - Sant Gervasi	Gràcia	Horta - Guinardó	Nou Barris	Sant Andreu	Sant Martí	Total
<i>Més d'una privació</i>	56,2	12,9	41,4	11,3	19,2	19,4	55,2	28,1	30,4	27,1
<i>Una o més privacions</i>	67,4	22,2	58,1	22,5	28,6	42,9	66,5	38,6	44,9	40,0
<i>No es poden permetre un àpat de carn o peix almenys cada dos dies</i>	14,2	1,9	7,1	0,9	6,7	3,4	7,5	3,5	3,5	4,4
<i>No es poden permetre mantenir l'habitatge a una temperatura adequada els mesos freds</i>	32,3	6,2	25,4	3,5	9,3	12,4	35,0	16,3	13,4	14,9
<i>Endarreriments pagament habitatge</i>	31,0	3,1	10,7	8,7	3,9	8,9	26,2	14,9	16,3	12,4
<i>Endarreriments pagament compres ajornades</i>	7,8	7,3	5,8	4,8	2,6	7,5	13,3	9,9	15,2	8,0
<i>Endarreriments pagament subministraments habitatge</i>	27,3	6,6	16,4	7,5	7,7	10,7	28,7	12,0	15,5	13,4
<i>No es poden permetre una despesa imprevista</i>	57,5	17,9	41,4	9,2	25,4	34,3	59,2	35,4	36,2	31,7
<i>No es poden permetre anar de vacances una setmana a l'any</i>	42,4	10,7	33,6	6,4	11,7	15,4	45,6	19,2	26,4	21,0
<i>No es poden permetre connexió a internet</i>	12,8	1,4	10,2	0,6	5,3	3,1	14,4	3,0	3,9	5,1

Font: elaboració pròpia amb dades de l'Enquesta Sociodemogràfica de Barcelona, 2017.

Gràfic 17. Privacions materials dels infants 0-17 anys segons districte de residència. Població de 0 a 17 anys. Barcelona, 2017

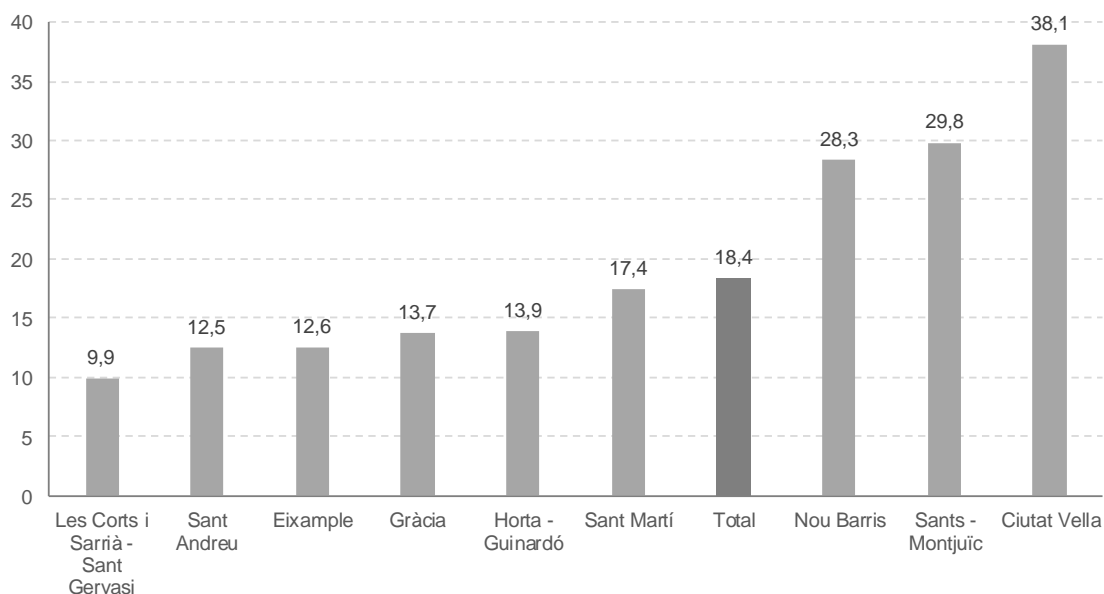
Font: elaboració pròpia amb dades de l'Enquesta Sociodemogràfica de Barcelona, 2017.

En termes de sobrecost de l'habitatge i la seva plasmació als districtes de la ciutat s'ha optat per una aproximació de l'ingrés residual (Stone, 2006 i 2010). Des d'aquest punt de vista, el que resulta d'interès són els ingressos sobrants dels que una família disposa per satisfer la resta de necessitats bàsiques (Warren, 2018). Això és, no és el mateix destinar en concepte d'habitatge el 40% d'uns ingressos anuals de 10.000€ que de 50.000€, precisament per l'import efectivament disponible una vegada efectuats aquests pagaments. No obstant, en termes metodològics no és una qüestió senzilla ni resolta (Stone, 2010). Per superar aquestes dificultats, s'ha optat per construir una mesura de sobrecost²⁷ amb un llindar variable d'acord als decils de la distribució dels ingressos (Dewilde, 2017): el 25% per als decils 1 i 2 (originàriament el 25% volia aproximar-se a una setmana de treball), el 30% pels decils 3 i 4 i el 40% per a la resta de decils.

D'acord a aquesta metodologia, el sobrecost habitacional gairebé afecta 4 de cada 10 infants als districtes de Ciutat Vella i al 30% als districtes de Nou Barris i Sants-Montjuïc. A la resta de districtes, el percentatge d'infants amb una proporció de despeses de l'habitatge molt elevada sobre la renda disponible a la llar, està per sota de la mitjana de la ciutat (18,4%). El valor més baix registrat correspon als infants residents als districtes de Les Corts i Sarrià-Sant Gervasi.

²⁷ L'Enquesta Sociodemogràfica de Barcelona presenta limitacions pel que fa a les variables que recullen la renda així com les despeses d'habitatge. En aquest darrer cas només es recull l'import del lloguer o la quota hipotecària de l'habitatge si es tracta d'un habitatge en propietat amb pagaments pendents. No es comptabilitzen les despeses fixes en subministraments, assegurances, comunitat ni taxes o impostos municipals.

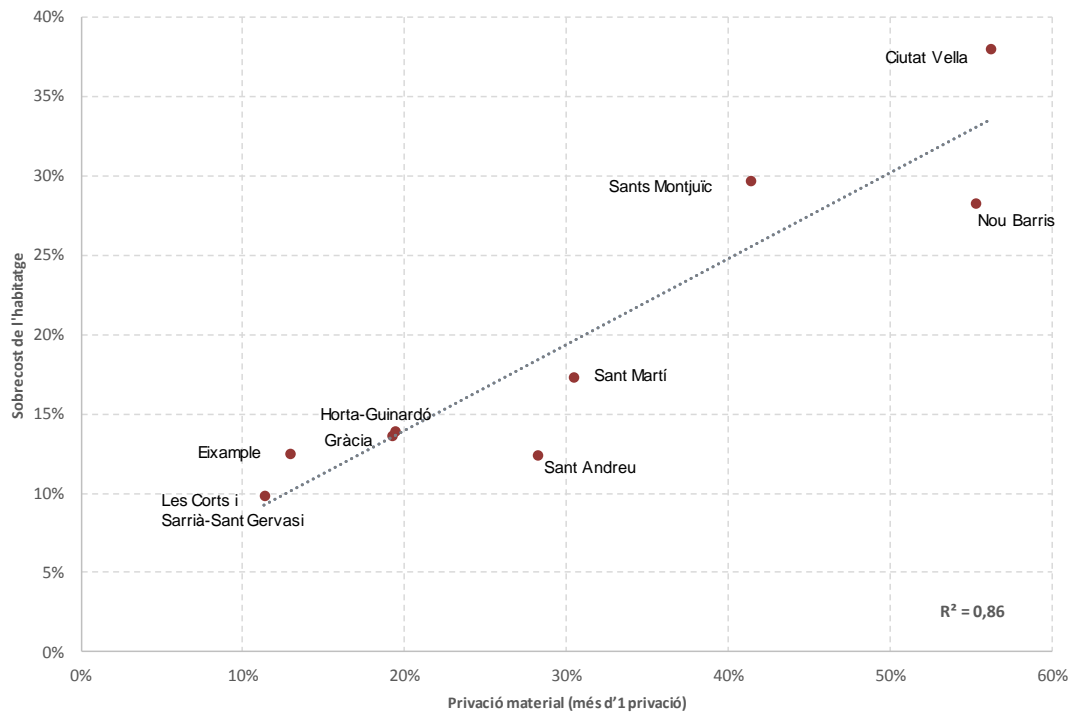
Gràfic 18. Sobrecostot de l'habitatge de la població infantil segons districte de residència. Població de 0 a 17 anys. Barcelona, 2017

Font: elaboració pròpia amb dades de l'Enquesta Sociodemogràfica de Barcelona, 2017.

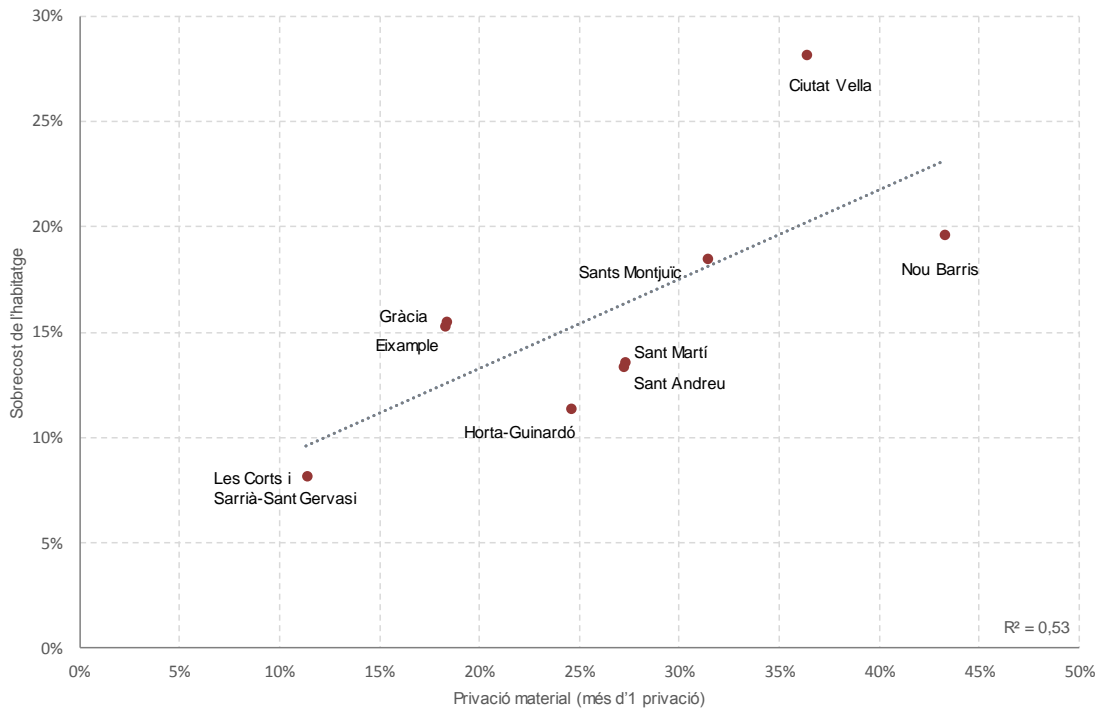
Finalment, s'ha realitzat un exercici per analitzar la relació entre la privació en el consum de béns i serveis bàsics i el sobrecost de l'habitatge a la ciutat. En aquest sentit, es constata la correlació d'ambdós fenòmens, especialment intensa pels infants de la ciutat. Es produeix una concentració al territori barceloní de dues dimensions de la pobresa, privació material i despesa habitacional elevada, que en el cas de la població menor identifica clarament els més perjudicats: els infants que resideixen als districtes de Ciutat Vella, Nou Barris i Sants-Montjuïc. A més a més, l'estructura resultant de la correlació mostra una tendència de polarització entre els infants de la ciutat que no és visible pel conjunt de la població.

Gràfic 19. Correlació entre la privació material i el sobrecost de l'habitatge dels infants 0-17 anys segons districte de residència. Població de 0 a 17 anys. Barcelona, 2017

Font: elaboració pròpia amb dades de l'Enquesta Sociodemogràfica de Barcelona, 2017.

Gràfic 20. Correlació entre la privació material i el sobrecost de l'habitatge del conjunt de la població segons districte de residència. Població total. Barcelona, 2017

Font: elaboració pròpia amb dades de l'Enquesta Sociodemogràfica de Barcelona, 2017.

4. CONCLUSIONS

La pobresa infantil té caràcter estructural al context espanyol i català i el seu abast constitueix un problema de primera magnitud, de present i de futur. Els nens i les nenes han estat d'ençà mitjans dels anys noranta el grup poblacional més vulnerable i ho continuen sent a l'actualitat malgrat la reactivació econòmica. I no només això, sinó que també es constata que es tracta del segment poblacional més desigual. Una desigualtat que registra una preocupant tendència creixent.

Darrera d'aquesta situació de vulnerabilitat econòmica dels infants s'hi troben diferents factors: a) la dependència de la població infantil en relació a les rendes del treball com a principal font d'ingressos la situa en una situació de sobreexposició davant els cicles econòmics i les dinàmiques del mercat de treball. Es tracta, doncs, d'un col·lectiu especialment sensible a processos de destrucció d'ocupació o de precarietat laboral (pèrdua adquisitiva de les rendes salarials, temporalitat o baixa intensitat de treball a la llar); b) per qüestions relacionades amb el cicle vital, les llars amb infants són les que destinen una part més important dels ingressos a despeses relacionades amb l'habitatge; c) els règims de benestar estatal i autonòmic presenten importants deficiències per contrarestar els efectes nocius d'ambdós elements anteriors sobre les condicions de vida d'una part important dels infants.

En aquest sentit, la pobresa infantil resulta difícil d'abordar sense dur a terme reformes profundes en les polítiques socials i en els sistemes de protecció social. Espanya és un dels pocs països europeus on no existeix una prestació universal per fill/a a càrrec. Cada vegada es posa més de manifest la necessitat d'avançar en programes de garantia de rendes, els quals haurien de contemplar (i compensar) en el seu disseny la presència d'infants a les llars. A Catalunya encara queda temps per conèixer quin serà l'efecte que tindrà el desplegament total de la Renda Garantida de Ciutadania, recentment aprovada, però sens dubte aquest ha de ser el camí per fer front a les formes més severes de la pobresa. Així es demostra també amb els resultats de prestacions com la del Fons 0-16, impulsada des de l'Ajuntament de Barcelona. Tot i que caldria avaluar més exhaustivament els seus efectes, tot indica que la reducció de la intensitat de la pobresa infantil al municipi de Barcelona s'explicaria per la implementació d'aquest suport econòmic a les famílies amb infants més vulnerables. Malgrat tot, es tracta d'un programa que s'emmarca en l'atenció d'urgència social, que és l'espai competencial reservat als municipis en aquesta matèria, per tant cal una major implicació en la mateixa línia tant per part de l'Estat com per part de la Generalitat, per tal de potenciar aquests efectes.

Tanmateix, la situació requereix incidir també per la via predistributiva. En aquest sentit, no es pot menystenir l'aposta per reduir la desigualtat i la pobresa infantil mitjançant mesures com l'establiment de salaris mínims coherents amb el nivell de vida del context residencial o el foment de l'ocupació principalment femenina, tot amb l'objectiu d'influir de facto en la distribució primària de les rendes del treball. Es tracta, al mateix temps, de polítiques que han d'anar acompanyades de serveis d'atenció a la infància, entre els quals les escoles bressol juguen un paper fonamental. És clar que per a que aquests serveis siguin efectius han de ser accessibles, assequibles i de qualitat i també capaços de garantir l'accés als que més ho necessiten.

Finalment, les polítiques orientades a ampliar l'oferta d'habitatge assequible i les destinades a limitar i/o moderar el preu de l'energia són també claus en la lluita contra la pobresa infantil, tal i com ho demostren alguns resultats d'aquest estudi. Durant els darrers anys, el consistori ha realitzat esforços importants en aquest sentit, però en aquest cas difícilment es poden traduir en un alleugeriment de les situacions de sobrecàrrega de despeses de l'habitatge, les quals afecten particularment a llars amb infants que viuen en habitatges de lloguer. En aquest camp, resulta imprescindible de nou la implicació de l'Estat i de la Generalitat de Catalunya per tal de progressar en l'àmbit del dret a l'habitatge. Només, des de la coordinació de polítiques als tres nivells de l'Administració es podrà superar la situació d'impotència que demostra actualment la capacitat d'actuació municipal —marcada per límits competencials i pressupostaris rellevants— per encarar una qüestió tan rellevant i complexa com la de l'habitatge.

En definitiva, aconseguir que la ciutat de Barcelona sigui inclusiva, segura, resilient i sostenible en clau d'infància, passa per continuar incorporant transversalment a l'acció municipal aspectes com els que s'acaben d'assenyalar. En aquest sentit, les eines municipals són limitades i resulta imprescindible que tan l'Estat espanyol com la Generalitat de Catalunya se sumin també en la mateixa direcció.

5. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Amato, P. R., Booth, A., McHale, S. M. i van Hook, J. (2015). *Families in an Era of Increasing Inequality. Diverging destinities*. Londres: Springer.
- Ayala Cañón, L., Martínez López, R. i Sastre García, M. (2006). *Familia, infancia y privación social*. Madrid: Fundación FOESSA.
- Ayala Cañón, L. (2016). *La Desigualdad en España: Fuentes, Tendencias y Comparaciones Internacionales. Estudios sobre la Economía Española*. Madrid: FEDEA.
- Ayllón, S. (2017). "Growing up in Poverty: Children and the Great Recession in Spain". A Cantillon, B., Chzhen, Y., Handa, S. i Nolan, B. (Ed.) *Children of Austerity: Impact of the Great Recession on child poverty in rich countries*. New York: United Nations Children's Fund and Oxford University Press.
- Blasco, J. i Todeschini, F. A. (2017). *Avaluació del fons extraordinari per ajuts d'urgència social de l'Ajuntament de Barcelona 2016*. Barcelona: Ivàlua.
- Boterman, W. R. (2012). "Residential mobility of urban middle classes in the field of parenthood". *Environment and Planning A*, 44(10), pp. 2.397–2.412.
- Carabaña, J., & Salido, O. (2014). Ciclo económico y pobreza infantil: la perspectiva de la pobreza anclada. *Panorama Social*, 20 (Segundo semestre), 37–51.
- Comisión Europea (2013). *Invertir en la infancia: romper el ciclo de las desventajas*. Recomendación de la Comisión (2013/112/UE).
- Dewilde, C. (2017). Do housing regimes matter? Assessing the concept of housing regimes through configurations of housing outcomes. *International Journal of Social Welfare*, 26(4), 384–404
- Esping-Andersen, G. (2016). *Families in the 21st Century*. HKCER Letters. Germany: SNS Förlag.
- Fernández, G. (Coord.), Aguilar, M., Arriba, A., Ayala, L. i Zalakain, J. (2015). *Hacia un sistema más inclusivo de garantía de rentas en España: diferentes alternativas de desarrollo*. Madrid: Fundación FOESSA.
- Flaquer, L., Almeda, E. i Navarro-Varas, L. (2006). *Monoparentalitat i infància*. Colecció Estudis Socials, 20. Barcelona: Fundació "La Caixa".
- Förster, M. (1994): The Effect of Net Transfers on Low Income among Non-Elderly Families, *OECD Economic Studies*, n.º 22, 181-221.
- Garrido, L. (2010). El impacto de la crisis sobre la desigualdad en el trabajo. *Papeles de economía española*, 124, 46-68.
- Hochstenbach, C. i Boterman, W. R. (2018). "Age, life course and generations in gentrification processes". A L. Lees i M. Phillips (Eds.), *Handbook of Gentrification Studies*. Londres: Edward Elgar Publishing.
- Hook, J. L. (2015). "Incorporating "class" into work-family arrangements: Insights from and for Three Worlds". *Journal of European Social Policy*, 25(1), pp. 14–31.
- Karsten, L. (2007). "Housing as a Way of Life: Towards an Understanding of Middle-Class Families Preference for an Urban Residential Location". *Housing Studies*, 22(1), pp. 83–98.
- Marí-Klose, P., i Marí-Klose, M. (2012). *Crisi i pobresa infantil a Catalunya*. Barcelona: Unicef.

- Navarro-Varas, L, Porcel, S. i Cruz, Irene (en premsa). "S'estan revertint la pobresa i la desigualtat amb la sortida de la crisi?" A F. Miguélez (Eds.) *Anuari Societat Catalana 2017*. Barcelona: Societat Catalana de Sociologia, Institut d'Estudis Catalans.
- Porcel, S., Navarro-Varas, L. i Sánchez, A. (2013). *Pobresa infantil a la ciutat de Barcelona*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona.
- Sánchez-Mira, N. (2016). *La división social y sexual del trabajo en transformación. Un análisis de clase en un contexto de crisis*. Tesis doctoral, Universitat Autònoma de Barcelona.
- Sarasa, S., Porcel, S., Navarro-Varas, L. (2013). L'impacte social de la crisi a l'Àrea Metropolitana de Barcelona i a Catalunya. *Papers. Regió Metropolitana de Barcelona*, 56, pp. 10–88.
- Síndic de Greuges de Catalunya. (2012). *Informe sobre la pobresa infantil a Catalunya*. Barcelona: Síndic de Greuges de Catalunya.
- Stone, M. E. (2006). A Housing Affordability Standard for the UK. *Housing Studies*, 21:4, 453-476
- Stone, M. E. (2010). Housing Policy Debate What is housing affordability? The case for the residual income approach. *Housing Policy Debate*, 17:1, 151–184.
- Tunstall, R., Bevan, M., Bradshaw, J., Croucher, K., Duffy, S., Hunter, C., Wilcox, S. (2013). *The Links Between Housing and Poverty: An Evidence Review*. Joseph Rowtree Foundation.
- UNICEF (2014). *La infancia en España 2014. El valor social de los niños: hacia un Pacto de Estado por la Infancia*. Madrid: UNICEF.
- Warren, E. J. (2018). Housing affordability and material hardship: Does affordability measurement matter? *Journal of Poverty*, 22(3), 228–247. <http://doi.org/10.1080/10875549.2017.1419527>
- Whiteford, P., & Adema, W. (2007). *What Works Best in Reducing Child Poverty: A benefit or work strategy?* (OCDE Social, Employment and Migration No. 51). Paris.

6. ANNEX METODOLÒGIC

6.1. Les Estadístiques metropolitanes sobre condicions de vida (EMCV)

Les *Estadístiques metropolitanes sobre condicions de vida* (EMCV) constitueixen actualment la font de dades de referència en matèria d'ingressos i de condicions de vida per l'àmbit metropolità de Barcelona. Aquesta nova font de dades substitueix, per tant, la que fins ara havia estat la referent en aquest àmbit territorial, l'*Enquesta de condicions de vida i hàbits de població* (ECVHP), també coneguda com l'"Enquesta Metropolitana"²⁸. Les EMCV es construeixen a partir de les dades que ofereix l'*Enquesta de condicions de vida* (ECV), una operació de periodicitat anual realitzada per l'INE des de 2004 i ampliada a Catalunya per l'Idescat i l'IERMB des de 2016. El mètode d'elaboració de les EMCV ha estat dissenyat i desenvolupat conjuntament per l'IERMB i l'Idescat. Aquest mètode es basa en la suma de mostres (*data pooling*) de dues edicions consecutives de l'ECV, incorporant els procediments pertinents per construir una mostra estrictament transversal (re)calibrada per les diferents corones metropolitanes que conformen l'àmbit metropolità. Aquesta operació s'emmarca en l'actuació anomenada *Estimació territorial de l'Enquesta de condicions de vida*, reconeguda en el Pla Estadístic de Catalunya 2017-2020.

6.2. Descripció dels principals conceptes i indicadors

Coeficient de Gini: El Coeficient de Gini mesura el grau de desigualtat en la distribució d'una variable contínua i s'utilitza generalment per mesurar la desigualtat econòmica. Els valors del coeficient se situen en el rang entre 0 i 1. El valor 0 faria referència a desigualtat nul·la en una societat determinada (tothom tindria el mateix nivell d'ingressos), mentre que el valor 1 remetria a una societat amb desigualtat màxima.

Despeses totals de l'habitatge (amb amortització): Inclouen el lloguer (en cas que l'habitatge estigui llogat), els interessos i l'amortització de l'hipoteca (en cas que l'habitatge sigui de propietat amb pagaments pendents) i d'altres despeses associades al manteniment de l'habitatge (comunitat, aigua, electricitat, gas, assegurança del continent, algunes taxes i impostos municipals). Per a la població amb l'habitatge en propietat amb pagaments pendents, s'ha realitzat un exercici d'estimació de les despeses relatives a assegurances, comunitat i taxes i impostos municipals.

²⁸ De l'ECVHP s'han realitzat fins a 6 edicions amb una periodicitat quinquennal entre 1985 i 2011.

Intensitat de la privació material: Es defineix com la mitjana del nombre d'ítems de privació material de la població materialment privada (3 o més ítems).

Intensitat de risc de pobresa: L'índex d'intensitat de risc de pobresa és la distància mediana de la població pobre respecte al llindar de pobresa. Es calcula dividint, la diferència entre els ingressos medians de la població en risc de pobresa i el llindar de risc de pobresa, pel llindar de pobresa.

Llars amb intensitat de treball molt baixa: La intensitat de treball a la llar es calcula dividint la suma total de mesos treballats pels membres en edat activa de la llar per la suma total dels mesos en què aquests membres de la llar poden treballar durant l'any 2010. Les persones en edat activa són definides com els individus d'entre 18 a 59 anys que no són nens dependents²⁹. La intensitat de treball es mesura en valors que van del 0 a l'1 i es considera molt baixa quan se situa en valors iguals o inferiors a 0,20. La taxa de població que viu a llars amb intensitat de treball molt baixa es calcula sobre la població de 0 a 59 anys.

Renda disponible de la llar: Són els ingressos nets rebuts durant l'any anterior a la realització de l'enquesta pels membres de la llar. Formen part de la renda els ingressos per treball per compte d'altri, els guanys o pèrdues del treball per compte propi, les prestacions socials, les rendes del capital i de la propietat, els ingressos de plans de pensions privats, les transferències rebudes i pagades entre llars, els ingressos rebuts pels menors, i el resultat de la declaració de l'IRPF. No s'inclouen les components no monetàries, llevat del cotxe d'empresa.

Renda disponible per unitat de consum i per persona: La renda per unitat de consum es calcula per tenir en compte economies d'escala a les llars. S'obté dividint la renda total de la llar entre el nombre d'unitats de consum. Les unitats de consum es calculen utilitzant l'escala de l'OCDE modificada, que concedeix un pes de 1 al primer adult, un pes de 0,5 a la resta d'adults i un pes de 0,3 als menors de 14 anys. Una vegada calculada la renda per unitat de consum de la llar s'adjudica aquest valor a cadascun dels seus membres. La renda per unitat de consum de les persones (o ingressos equivalents de la persona) s'utilitza en el càlcul de mesures de risc de pobresa.

La renda neta per persona de la llar, en canvi, es calcula dividint la renda de la llar pel nombre de membres.

²⁹ Nens dependents són els individus de 0 a 15 anys o els de 16 a 24 anys si són inactius i viuen almenys amb un progenitor o tutor.

Taxa de privació material: La taxa de privació material es defineix com el percentatge de població que presenta una mancança forçada d'almenys 3 dels 9 ítems que conformen la privació material.

Els 9 ítems que es consideren són: 1) Pagar sense endarreriments rebuts de l'habitatge o de compres ajornades; 2) Capacitat per anar de vacances almenys una setmana a l'any; 3) Capacitat per realitzar un àpat de carn, pollastre o peix (o l'equivalent vegetarià) almenys cada dos dies; 4) Capacitat per afrontar despeses imprevistes (la quantitat fixada correspon amb el llindar de pobresa mensual de l'any anterior); 5) Poder mantenir l'habitatge a una temperatura adient 6) Poder permetre's un telèfon (incloent telèfon mòbil); 7) Poder permetre's una TV en color; 8) Poder permetre's una rentadora i 9) Poder permetre's un cotxe.

Taxa de privació material severa: La taxa de privació material severa es defineix com el percentatge de població que presenta una mancança forçada d'almenys 4 dels 9 ítems que conformen la privació material.

Taxa de risc a la pobresa: La taxa de risc a la pobresa és el percentatge de població amb ingressos anuals per unitats de consum inferiors al llindar de pobresa de l'àmbit territorial de referència. S'ha considerat com l'àmbit territorial de referència la ciutat de Barcelona.

Taxa de risc a la pobresa abans de transferències socials: La taxa de risc a la pobresa abans de transferències socials és el percentatge de població amb ingressos anuals, sense comptar els procedents de prestacions públiques, per unitats de consum inferiors al llindar de pobresa de l'àmbit territorial de referència. S'ha considerat com l'àmbit territorial de referència la ciutat de Barcelona.

Taxa de risc a la pobresa abans de transferències socials excepte pensions de jubilació i supervivència: La taxa de risc a la pobresa abans de transferències socials excepte pensions és el percentatge de població amb ingressos anuals, sense comptar els procedents de prestacions públiques diferents de les pensions de jubilació i supervivència, per unitats de consum inferiors al llindar de pobresa de l'àmbit territorial de referència. S'ha considerat com l'àmbit territorial de referència la ciutat de Barcelona.

Taxa de risc a la pobresa després de despeses de l'habitatge (amb amortització): La taxa de risc a la pobresa després de despeses de l'habitatge és el percentatge de població amb ingressos anuals per unitats de consum, una vegada descomptades les despeses anuals d'habitatge, inferiors al llindar de pobresa de l'àmbit territorial de referència. S'ha considerat com l'àmbit territorial de referència la ciutat de Barcelona.

Taxa de risc a la pobresa en el treball: la taxa de pobresa en el treball expressa la proporció de persones de 18 a 64 anys dins d'un territori que, estant ocupades, es troben en risc de pobresa, sobre el total de població de 18 a 64 anys que ha treballat un mínim de 6 mesos durant l'any anterior a l'enquesta.

Taxa de risc de pobresa o exclusió social (AROPE): Aquest indicador recull la proporció de població que es troba o bé en situació de risc a la pobresa, o bé en situació de privació material severa, o bé que viu en llars amb intensitat de treball molt baixa.

Taxa de sobrecost de l'habitatge (amb llindar variable): Es calcula a partir del percentatge que representen les despeses anuals d'habitatge sobre la renda de la llar (ambdues en termes equivalents). El llindar variable estableix que pels dos primers decils de renda, el sobrecost s'estableix en el 25%. Per als decils 3 i 4, el sobrecost es considera quan les despeses d'habitatge representen el 30% o més. Per a la resta de la població, el sobrecost es refereix a una despesa del 40% o més.